

T.C.

NIĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

**ZİHİN HARİTASI TEKNİĞİNİN SOSYAL BİLGİLER
ÖĞRETİMİNDE KULLANILMASININ AKADEMİK BAŞARI VE
KALICILIĞA ETKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Fatma EŞMEKAYA

Niğde

Ağustos, 2019

T.C.
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

ZİHİN HARİTASI TEKNİĞİNİN SOSYAL BİLGİLER
ÖĞRETİMİNDE KULLANILMASININ AKADEMİK BAŞARI VE
KALICILIĞA ETKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Fatma EŞMEKAYA

Danışman: Prof. Dr. Kubilay YAZICI

Niğde

Ağustos, 2019

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Zihin Haritası Tekniğinin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılmasının Akademik Başarı ve Kalıcılığa Etkisi” başlıklı bu çalışmanın bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde tez yazım kılavuzuna uygun olarak tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullandıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

20/08/2019

Fatma EŞMEKAYA

ONAY SAYFASI

Prof. Dr. Kubilay YAZICI danışmanlığında Fatma EŞMEKAYA tarafından hazırlanan “Zihin Haritası Tekniğinin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılmasının Akademik Başarı ve Kalıcılığa Etkisi” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

20/08/2019

JÜRİ :

Danışman : Prof. Dr. Kubilay YAZICI

Üye : Doç. Dr. Salih USLU

Üye : Doç. Dr. Ayşegül TURAL

ONAY :

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun Tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Gökhan ÖZDEMİR
Enstitü Müdürü

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ZİHİN HARİTASI TEKNİĞİNİN SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE
KULLANILMASININ AKADEMİK BAŞARI VE KALICILIĞA ETKİSİ**

EŞMEKAYA, Fatma

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı

Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Kubilay YAZICI

Ağustos, 2019, 85 sayfa

Bir devlet okulunda öğrenim görmekte olan ortaokul 6.sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilen bu çalışmanın amacı sosyal bilgiler öğretiminde zihin haritası tekniğinin akademik başarı ve kalıcılığa etkisinin araştırılmasıdır. Araştırmanın çalışma grubunu Niğde ilinde bir devlet ortaokulunda öğrenim gören 87 6.sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma nicel araştırma yöntemlerinden deneysel model yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak başarı testi kullanılmıştır. Araştırmanın verileri uygulanan testlerden ve çalışma sırasında yapılan gözlemlerden elde edilmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen bulgular yorumlanmıştır. Çalışmanın sonunda araştırma bulguları ışığında çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Zihin Haritası, Akademik Başarı, Kalıcılık

ABSTRACT
MASTER'S THESIS

**THE EFFECT OF USING MIND MAP TECHNIQUE IN SOCIAL SCIENCES
TEACHING ON ACADEMIC SUCCESS AND RETENTION**

EŞMEKAYA, Fatma

Turkish and Social Sciences Department

Department of Social Studies Teaching

Thesis Supervisor: Professor Dr. Kubilay YAZICI

Agust, 2019, 85 pages

The aim of this study was to investigate the effect of mind mapping technique on academic achievement and permanence in the teaching of social studies. The study group consisted of 87 6th grade students attending a public secondary school in Niğde. The research was conducted with experimental model method, one of the quantitative research methods. Achievement test was used as data collection tool in the research. The data of the study was obtained from the tests and observations made during the study. The findings of the research were interpreted. At the end of the study, various recommendations were presented in the light of the research findings.

Key Words: Social Studies, Mind Map, Academic Success, Retention

ÖNSÖZ

Çalışmamın her safhasında benden desteklerini esirgemeyen, her daim yanımda olan ve her zaman yol gösteren danışmanım Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Kubilay YAZICI'ya, değerli fikirlerini ve yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen Prof. Dr. Halil TOKCAN ve Doç. Dr. Salih USLU hocalarıma, çalışmamın hazırlanması sırasında yanımda olan, maddi ve manevi desteklerini her zaman hissettiğim kıymetli arkadaşlarım Bilim Uzmanı Mehmet ÇETİN ve Hayriye YILMAZ'a, eğitim hayatımın her safhasında benden desteğini esirgemeyen ve sonsuza kadar minnettar kaldığım kıymetli aileme teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
KISALTMALAR LİSTESİ	xi
EKLER LİSTESİ	xii
I. BÖLÜM.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Problem Cümlesi.....	2
1.3. Alt Problemler.....	2
1.4. Araştırmanın Amacı.....	3
1.5. Araştırmanın Önemi.....	3
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	3
1.7. Araştırmanın Varsayımları.....	3
1.8. Tanımlar.....	4
II. BÖLÜM	5
İLGİLİ ALAN YAZIN	5
2.1. Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler Kavramı.....	5
2.2. Sosyal Bilgilerin Önemi.....	6
2.3. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı	7
2.4. Zihin Haritası	10
2.4.1. Zihin Haritasının Ortaya Çıkış Nedenleri	10
2.4.2. Zihin Haritası Nedir?	14

2.4.3. Zihin Haritasının Oluşturulması	19
2.4.4. Zihin Haritalarının Kullanım Alanları	27
2.4.5. Zihin Haritalarının Faydaları	29
2.5. İlgili Araştırmalar.....	31
III. BÖLÜM	39
YÖNTEM	39
3.1. Araştırmanın Modeli.....	39
3.2. Çalışma Grubu	40
3.3. Araştırmanın Uygulama Basamakları.....	40
3.3.1. Deneysel İşlem Öncesi Süreç Basamakları.....	40
3.3.2. Deneysel İşlem Süreci Basamakları.....	41
3.3.3. Deneysel İşlem Sonrası Süreç Basamakları.....	41
3.4. Veri Toplama Araçları	41
3.5. Verilerin Analizi	43
IV. BÖLÜM.....	44
BULGULAR VE YORUMLAR.....	44
V. BÖLÜM	47
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	47
5.1. Sonuçlar	47
5.2. Öneriler	49
KAYNAKÇA.....	50

TABLÖLÄR LİSTESİ

Tablo Adı	Sayfa No
Tablo 1. Zihin ve Kavram Haritalarının Karşılaştırılması	19
Tablo 2. Araştırmanın Deneysel Deseni	39
Tablo 3. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyetlerine Dağılımı.....	40
Tablo 4. Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf Öğretim Programı'nda Yer Alan İpek Yolunda Türkler Ünitesi Kazanımları	42
Tablo 5. Başarı Testinde Yer Alan Soruların Kapsadığı Kazanımlar.....	42
Tablo 6. Öğrencilerin İpek Yolunda Türkler Ünitesi Başarı Testinden Aldıkları Öntest-Sontest_Kalıcılık Ortalama Puan ve Standart Sapma Değerleri.....	44
Tablo 7. Öğrencilerin İpek Yolunda Türkler Ünitesi Öntest – Sontest-Kalıcılık Başarı Puanlarının ANOVA Sonuçları	45

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Beyin Yarım Kürelerinin Temel Zihinsel İşlevleri.....	11
Şekil 2. Leonordo Da Vinci'ye Ait Bir Not Alma Örneği.....	14
Şekil 3. Einstein'a Ait Bir Not Alma Örneği.....	14
Şekil 4. Zihin Haritasının İsviçre Çakısını Andıran Görüntüsü.....	15
Şekil 5. Beynin Yapısı	15
Şekil 6. Zihin Haritalama Yapısı	16
Şekil 7. Zihin Haritası Hazırlama Aşamaları.....	20
Şekil 8. Zihin Haritası Kuralları ve Uygulama Şekli.....	21
Şekil 9. Sınava Hazırlanma İle İlgili Bir Zihin Haritası	23
Şekil 10. Fitness Rejimi Zihin Haritası.....	25
Şekil 11. Zihin Haritaları Zihin Haritası.....	25
Şekil 13. Zihin Haritası Yapımında Dallandırma	26
Şekil 14. Zihin Haritası Yapımında Anahtar Kelime Kullanımı	27
Şekil 15. Zihin Haritalarının Kullanım Alanlarını Özetleyen Bir Zihin Haritası Örneği	29
Şekil 16. Öntest-Sontest Kontrol Gruplu Seçkisiz Desen.....	39
Şekil 17. Öntest, Sontest ve Kalıcılık Puanlarına İlişkin Grafik Eğrisi.....	46

KISALTMALAR LİSTESİ

TDK : Türk Dil Kurumu

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

NCSS : National Council Social Studies (Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi)

Akt. : Aktaran

vb. : ve benzeri

vd. : ve diğerleri

vs. : vesaire

EKLER LİSTESİ

EK 1. Başarı Testi

EK 2. Araştırma İzin Belgeleri

EK 3. Özgeçmiş

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı, sınırlılıkları, varsayımları ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

İnsanoğlunun var olduğu günden beri kendisini, içinde bulunduğu çevreyi ve hatta dünyayı anlama çabası insanda merak duygusunu, bu duygu ise yaşanan bu anlamlandırma sürecinin gelişimine katkı sağlamıştır. İçinde yaşadığı düzende karşısına çıkan olay ve olguları zihninde soruya dönüştüren insan, her fırsatta bu soruların cevabını aramış, bulduğu cevapları da yaşamına yansıtarak sürekli bir gelişme göstermiştir. İnsandaki bu gelişim yeni bilgilerin ortaya çıkmasına ve bilginin hızla çoğalmasına neden olmuştur. Öyle ki günümüzde bilgi; siyasetten, ekonomiye, kültürden, sanata kadar pek çok alanda değişim ve dönüşümün temel belirleyicisi konumuna gelmiştir. Bu alanlardan bir diğeri olan eğitim ise hem bilginin genç kuşaklara aktarımına hem de yeni bilgiler edinilmesine katkı sağlamaktadır.

Günümüzde kaliteli bilgi tüketicisi olmanın yaşamın her alanında başarıya ulaşmak için gereken temel unsurlardan birisi olduğu ifade edilmektedir. Bu bağlamda kaliteli bilgi tüketicisi, bilgiye ulaşma, kullanma ve paylaşma aşamalarında çeşitli becerilere sahip olan kişidir (Kurbanoğlu ve Akkoyunlu, 2001: 81; Özel, 2013: 1). Bu anlayışın bir neticesi olarak eğitim sistemlerinde meydana gelen gelişmelerle uyumlu bir şekilde, bilginin salt bir şekilde öğrenciye aktarılmasından ziyade bireye yeni bilgiye nasıl ulaşacağına öğretilmesi önem kazanmıştır. Bu süreçle öğretim programlarında var olan bilgileri ezberleyen bireyler yerine; bilgi kaynaklarına ulaşan ve ulaşmış oldukları bu kaynaklardan edindikleri bilgileri etkili bir şekilde kullanan bireylerin yetiştirilmesi amaçlanmıştır (Kurbanoğlu ve Akkoyunlu, 2001: 81). Bu amacın gerçekleştirilmesi için 2005 yılından itibaren öğrenciyi öğrenme sürecinin merkezine alan ve öğrenen kişi olarak öğrencinin konumunu güçlendiren yapılandırmacı yaklaşımın eğitim-öğretim sistemimiz içerisinde uygulanmasına karar verilmiştir (MEB, 2005). Yapılan müfredat yenileme çalışmaları neticesinde kademeli olarak lisans eğitimine kadar tüm eğitim kademelerinde yer alan dersler yapılandırmacı

yaklaşımın temel ilkeleri doğrultusunda tekrar düzenlenmiştir. Bu derslerden biri olan sosyal bilgiler dersleri ise etkin ve üretken vatandaş yetiştirmeyi odak noktasına alması açısından önemli bir yere sahiptir. Bu ders kapsamında yer alan kazanımların öğrenciler tarafından yapılandırılması nitelikli (sağlıklı) bir toplum meydana getirilmesi açısından önem arz etmektedir. Bu bağlamda sosyal bilgiler dersi kapsamında sunulan konuların kalıcı hale getirilmesinde eğitim-öğretim faaliyetleri sürecinde çeşitli yöntem ve teknikler kullanılmaktadır. Bu yöntem ve teknikler arasında yer alan zihin haritalarının; beynin bütünü kullanma, bir düşünceye bağlı fikirleri detaylandırarak ilişki kurma, düşünceleri görselleştirmek, tasarlamak, sınıflandırmak ve düşünmeyi özetleyebilen bir araç olma gibi özellikleri ders içeriklerinin öğrencide kalıcı hale gelmesinde ayrı bir öneme sahiptir (Akıncı, 2015: 3). Gerçekleştirilen bu araştırma ile sosyal bilgiler dersinde zihin haritalarının kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına ve kalıcılık düzeylerine etkisinin tespit edilmesi amaçlanmıştır.

1.2. Problem Cümlesi

Sosyal bilgiler dersinde zihin haritası tekniğinin kullanımının akademik başarıya ve kalıcılığa etkisi var mıdır?

1.3. Alt Problemler

1. Sosyal bilgiler dersinde zihin haritası tekniğinin kullanıldığı deney grubu ile programa dayalı öğretimin yapıldığı kontrol grubunun öntest sonuçları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark var mıdır?
2. Zihin haritası tekniğinin kullanıldığı deney grubu ile programa dayalı öğretimin yapıldığı kontrol grubunun sontest sonuçları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark var mıdır?
3. Zihin haritası tekniğinin kullanıldığı deney grubunun ön test-son test sonuçları istatistiksel açıdan arasında anlamlı bir fark var mıdır?
4. Programa dayalı öğretimin yapıldığı kontrol grubunun ön test-son test sonuçları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark var mıdır?
5. Zihin haritası tekniğinin kullanıldığı deney grubu ile programa dayalı öğretimin yapıldığı kontrol grubunun kalıcılık testi sonuçları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark var mıdır?

1.4. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, 6. sınıf sosyal bilgiler dersinde zihin haritası tekniğinin kullanımının öğrencilerin akademik başarı ve kalıcılık üzerinde etkisinin olup olmadığının belirlenmesidir.

1.5. Araştırmanın Önemi

Zihin haritaları fikirlerin sınıflandırılması, tasarlanması ve görselleştirilmesinin yanı sıra problem çözme ve bilginin organize edilme aşamalarında da kullanılmaktadır (Akıncı, 2015: 3). Bu kapsamda gerçekleştirilen bu çalışmanın uygulama kısmının yapıldığı dönemde zihin haritalarının sosyal bilgiler öğretiminde etkisinin araştırıldığı yeterince çalışmanın olmadığı görülmüştür. Bu çalışmada elde edilen sonuçlarla, 2015-2016 eğitim-öğretim döneminde sosyal bilgiler öğretim programında zihin haritalarının kullanılmasının akademik başarıya ve kalıcılığa etkisinin olup olmadığı sınınanmıştır. Elde edilen veriler hem çalışmanın gerçekleştirildiği dönemde yapılan diğer çalışmalarla, hem de değişen sosyal bilgiler öğretim programına dayalı olarak yapılan yeni çalışmalarda elde edilen bulgularla kıyaslama imkanı sağlayacaktır. Bu sayede alan yazında var olan bir eksikliğin giderilebileceği düşünülmektedir.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Bu araştırma;
- 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Niğde ilinde bir devlet okulunun 6. sınıfta öğrenim gören 87 öğrenci,
- 6.sınıf sosyal bilgiler öğretim programında yer alan “İpek Yolunda Türkler” ünitesi,
- Zihin haritası tekniğinin kullanıldığı deney grubu ve programa dayalı öğretimin yapıldığı kontrol grubu,
- Deney ve kontrol gruplarına uygulanan başarı testinde yer alan maddeler ve öğrencilerin bu maddelere verdikleri cevaplar ile sınırlıdır.

1.7. Araştırmanın Varsayımları

Bu çalışmada;

- Araştırma kapsamında uygulanan başarı testine öğrencilerin içtenlikle cevap verdikleri,
- Araştırma uygulamacısının deney ve kontrol grubuna eşit mesafede davrandığı,
- Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin araştırmanın deneysel sürecini etkileyecek bir etkileşime girmedikleri,

- Kontrol altında tutulamayan faktörlerin çalışma grubundaki öğrencilerin hepsini eşit ölçüde etkilediği varsayılmıştır.

1.8. Tanımlar

Sosyal Bilgiler: Sosyal bilgiler, bireyin toplum içerisindeki varoluşunu gerçekleştirebilmesi konusunda yardımcı olabilmek amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, felsefe, antropoloji, psikoloji, hukuk ve siyaset bilimi gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtabilen, öğrenme alanlarının bir ünite ya da bir tema şemsiyesi altında birleştirilmesini kapsayan; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle olan etkileşim ve iletişiminin dün, bugün ve yarın dâhilinde incelenmekte olan; toplu şekilde öğretim anlayışından hareketle meydana getirilmiş bir ilköğretim dersidir (MEB, 2005: 14).

Zihin Haritası: Zihin haritaları fikirlerin sınıflandırılmasını, tasarlanmasını ve bunların hepsinin görsel bir şekilde ifade edilmesinin yanında eğitim, problem çözme ve organizasyon gibi alanlarda da kullanılır (Akıncı, 2015: 3).

Akademik Başarı: Akademik başarı; akademik performans, eğitimsel amaçlı faaliyetlere katılım, memnuniyet, arzu edilen bilgi, beceri ve yeterliklerin edinimi, devamlılık, eğitim hedeflerine ulaşılması ve üniversite sonrası performans olarak tanımlanmaktadır (Kuh, Buckley, Bridges and Hayek, 2006: 7).

II. BÖLÜM

İLGİLİ ALAN YAZIN

2.1. Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler Kavramı

Sosyal hayatta insanın; insanla, çevresiyle ve kurumlarla ilişkilerini inceleyen birçok disiplin “Sosyal Bilimler” adı altında ifade edilmektedir. Sosyal bilimler, bilimsel yapısı içerisinde insan ve toplumların incelendiği disiplinler olup, konusunu gruplar içinde oluşan insan etkinlikleri oluşturmaktadır (Köstüklü, 2001: 9). Sosyal bilim disiplinlerinin her biri, insanın bir boyutunu ele alıp incelediğinden; sosyal bilimler insan ve insan faaliyetleri ile ilgili bilgiler üreten disiplinler topluluğu olup, bireylerin toplumla, birbirleriyle ve çevresiyle ilişkilerini incelenmektedir. Her bir disiplin elde edilen veriler doğrultusunda alanıyla ilgili bilimsel bilgi üretir. Sosyal bilimler şemsiyesi altında tarih, coğrafya, psikoloji, sosyoloji, siyaset bilimi, hukuk, antropoloji, arkeoloji, felsefe, ekonomi gibi disiplinler yer almaktadır (Akhan, 2012: 166; Öztaşkın, 2016: 3). Bir çalışma alanının bir disiplin alanı olabilmesi için kendi bilgisini üretmesi gerektiğinden, sosyal bilimlerin içerisinde yer alan tarih, coğrafya, sosyoloji, psikoloji, antropoloji gibi disiplinler kendi bilgisini üreten bilim dalları olup bu bakımdan çalışma alanından ayrılmaktadır (Tanrıöğen, 2006: 13). Bir çalışma alanının disiplin alanı olabilmesi için kendi bilgisini üretmesi gerekmektedir. Sosyal bilgiler kullanacağı bilgileri sosyal bilimlerden alarak etkili vatandaş yetiştirme amacı taşıyan bir çalışma alanıdır (Kılıçoğlu, 2012: 10). Sosyal bilgiler okul programı kapsamında; sosyal bilimler, beşeri bilimler, matematik ve fen bilimlerinin verilerinden yararlanarak bütünlük içeren bir çalışma sağlamaktadır (Öztürk, 2012: 3).

Bu çalışma alanının bir kavram olarak Amerika’ya yerleşen göçmenleri bir kimlik altında birleştirmek, ülke bütünlüğünü koruyabilmek ve birer Amerikan vatandaşı haline getirebilmek amacı ile ilk defa Amerika Birleşik Devletlerinde, 1892 yılında toplanan Millî Eğitim Konseyi tarafından ele alındığı bilinmektedir (Demirci, 2005: 78; Yazıcı, 2009: 434). Bu kapsamda daha sonraki dönemde sosyal bilgilerle ilişkin birçok tanım yapılmıştır. Bunlar arasında Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS) [National Council of the Social Studies] tarafından yapılan tanımlama sosyal

bilgiler literatüründe kabul gören tanımlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. NCSS'ye göre sosyal bilgiler:

“Vatandaşlık yeterlilikleri kazandırmak için, sanat, edebiyat ve sosyal bilgilerin disiplinler arası bir yaklaşımla birleştirilmesinden oluşan çalışma alanıdır. Okul programı için sosyal bilgiler, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimleri, psikoloji, din, sosyoloji ve sanat, edebiyat, matematik ve doğa bilimlerinden uygun ve ilgili içeriklerin alınarak sistematik ve eşgüdümlü bir çalışma alanı oluşturulmasını hedefler. Sosyal bilgilerin öncelikli amacı, karşılıklı olarak birbirine bağımlı dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumun vatandaşları olarak kamu yararına bilgiye dayalı, mantıklı kararlar verebilme yeteneği geliştirmek için genç insanlara yardımcı olmaktır.” (NCSS, 1993'den aktaran Safran, 2011: 5).

Toplumun etkin bir üyesi olabilmek için gerekli olan temel bilgi ve becerilerin yanı sıra değişen toplum yapısına uyum sağlayabilecek niteliklerle donanmış bireyler yetiştirme düşüncesi eğitimin temel işlevi olarak görülmektedir (Öztürk, 2012: 2). Sosyal bilgiler, öğrenme sürecinde doğru bilgiye ulaşmada, öğrenme süreçlerine katılımı ve aktif birer vatandaş olabilmelerinde çocuklara yardımcı olacak bir ders olarak planlanmıştır (Tay ve Demir, 2016: 4). Vatandaşlık eğitimi üzerine odaklanmasıyla ise sosyal bilgiler diğer derslerden ayrılmaktadır (Tay ve Demir, 2016: 3).

Kılıçoğlu (2012: 4) sosyal bilgileri gençlerin toplumda aktif olarak yer alması için gerekli olan bilgi, değer ve yetenekle donatılması olarak tanımlamıştır. Genel olarak bakıldığında ise “Sosyal bilgiler, sürekli olarak değişen ve gelişim gösteren dünya şartlarında bilgi esaslı karar alan, problem çözen vatandaş yetiştirmek amacıyla sosyal ve beşeri bilimlerden almış olduğu bilgileri etkileşim halinde kullanan öğretim” şeklinde ifade edilebilir (Öztürk, 2012: 4).

Bart ve Demirtaş (1997)'e göre ”Hayat bilgisi/sosyal bilgiler vatandaşlık eğitimi programı Türk demokratik toplumundaki sorumluluk sahibi vatandaşların görevine uygun amaçlar üreten, içeriği tarih, coğrafya ve vatandaşlık becerilerinden oluşan bir eğitim planıdır.”

2.2. Sosyal Bilgilerin Önemi

Sosyal bilgiler, etkin ve üretken vatandaş yetiştirmek için sosyal bilimlerin verilerini öğrenci seviyesine göre basitleştirerek kullanan, öğrencilerin sosyal

yaşamdaki uyumuna katkı sağlama ve karşılaştıkları sosyal sorunlar karışığında çözüm üretmede ihtiyaç duyacakları bilgi, beceri, tutum ve değerleri kazandırmayı amaçlayan programdır (Akdağ, 2009: 3, Öztürk ve Otluoğlu, 2003: 6).

NCSS'ye göre sosyal bilgilerin temel amacı; demokratik toplumda genç bireylerin, vatandaş olarak kamu yararı için mantıklı kararlar verme yeteneklerini geliştirmelerine yardımcı olmaktır (Kuş, 2016: 188). Bu noktada sosyal bilgiler; gençlerin, demokratik bir toplumun vatandaşları olarak kamu yararı için bilgiye dayalı ve gerekçeli kararlar vermelerine yardımcı olmayı amaçlamaktadır (Tay ve Demir, 2016: 3).

Sosyal bilgiler dersinde öğrenciler, hem kendi toplumları hem de diğer toplumlar hakkında bilgi sahibi olurlar (Öztürk ve Otluoğlu, 2003. 40; Akdağ, 2009: 7). Ayrıca sosyal bilgiler bireyin yaşamı boyunca karşılaştığı sorunlara en uygun çözümü üretebilmeyi, bireyi hayata donanımlı bir şekilde hazırlamayı ve toplum içerisindeki sorumluluklarını yerine getiren etkili bir vatandaş olmayı sağlamaktadır (Savaş ve Ünüvar, 1999: 1; Akdağ, 2009).

Sosyal bilgiler öğretiminde bilgi, beceri, tutum/değer ve sosyal katılıma ilişkin konular sayesinde etkin vatandaşlık eğitimi verilerek demokratik değerlerle hareket eden ve toplum yaşamına uygun bir şekilde hareket eden bireylerin yetiştirilmesi ilke edinilmiştir (MEB, 2005: 2; Öztürk, 2012: 4). Bu nedenle sosyal bilgiler öğretiminde temel olarak “sosyalleşme” ve “vatandaşlık” kavramları üzerinde yoğunlaşılırken, bireyin “bilgi” alt yapısı da oluşturulmaktadır (Öztaşkın, 2018: 27).

Sosyalleşme sürecinde öğrencinin yaşam ve eğitim döngüsünde içinde bulunduğu topluma uyum sağlaması, toplumsal yapı içindeki kişi, grup ve kurumlarla birlikte uyumlu bir biçimde yaşaması zorlu süreçleri içermektedir. Sosyal bilgiler, çocuğun toplumsallaşma sürecinde ihtiyaç duyacağı bilgi ve becerileri kazandıracak önemli derslerden biri olması açısından ayrı bir öneme sahiptir (Kılıçoğlu, 2012: 5).

2.3. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı

Yapılacak işin bölümlerini, bölümlerin yapılış aşamasına göre sıralanışını, nasıl ve ne kadar sürede yapılacağını belirten tasarı anlamını taşıyan program, bir öğretim

basamağında yer alan çeşitli sınıf ve derslerde öğretilecek konuları, bu konuların amaçlarını, dersin sınıflara göre haftada kaç saat olacağını, öğretim yöntem ve metotlarını belirten kılavuz olarak tanımlanmaktadır (Çivi ve Büyükkaragöz, 1999: 190). Toplumların hedef olarak koydukları eğitim amaçlarına ulaşabilmeleri bu alanda gerçekleştirilen çalışmaları belli programlar çerçevesine uygun olarak sürdürmeleri ile doğru orantılıdır. Program etkili ve verimli (nitelikli) eğitimde geleceğe yönelik toplumların ihtiyaçlarını karşılamak üzere verilecek derslerin içeriğini belirlemek için de kullanılır (Erdem, 2005: 64).

Eğitimde “bilişsel”, “duyuşsal” ve “psikomotor” öğrenmeler arasındaki denge gözetilerek oluşturulan eğitim programları, bireylerin bir bütün olarak gelişimini dikkate alarak hazırlanmaktadır (Erdem, 2005: 64). Ayrıca eğitim programları bireyin sosyal gelişimini ve topluma uyumunu göz önünde bulundurulmalıdır.

Eğitim programı öğrencilere kazandırılacak yaşantıların etkin ve verimli olabilmesini sağlar. Etkili bir eğitim programında dört temel öge bulunur. Bunlar: hedef, içerik, öğretme ve öğrenme süreci, değerlendirmedir. Bu eğitim programının verimli olabilmesi için belirtilmiş olan bu dört temel ögenin birbiri ile ilişkili ve uyum içinde olması gerekmektedir (Mentis Tas, 2007: 519). Öğrencilere hangi amaç davranışların hangi öğrenme alanı ve kazanımlarla, hangi sınırlar içinde kazandırılacağını; yani öğrencileri geleceğe hazırlamak için öğretimin nasıl yapılacağı, uygulama şekli ile uygulama çeşitlerinin belirlendiği yazılı dokümanlar olan öğretim programları ise dersin konu, amaç, işleniş ve değerlendirme etkinliklerini kapsamaktadır (Ünlü, 2010: 105; Arı, 2010: 95). Sosyal bilgiler öğretim programı ise nasıl “sosyal”, “etkin”, “katılımcı” ve “yetkin” bir birey ve “iyi bir vatandaş” yetiştirilebilir sorularından yola çıkılarak, ülkemizde ilk defa 1968 yılında ilkokullarda ayrı bir ders olarak okutulmaya başlanmıştır (Bilgili, 2006: 28; Turan ve Yıldırım, 2018: 2; Venç, 2005). Daha önceleri tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi adıyla ayrı ayrı okutulan dersler Sosyal bilgiler adı altında birleşerek müfredata girmiştir (Bilgili, 2006: 28; Venç, 2005). 1997’de sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitimin uygulanmaya başlanması ile birlikte 1998 yılında okutulmakta olan Milli Tarih ve Milli Coğrafya dersleri müfredattan çıkartılarak 4.-7. sınıfları da kapsayacak şekilde haftada üçer saat hazırlanan yeni "Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı" yürürlüğe girmiştir (Venç, 2005; Bilgili, 2006: 30).

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2002 yılında mevcut programların geliştirilmesine yönelik kapsamlı bir çalışma başlatılarak; dersin amaçları doğrultusunda içerik, yaklaşım, uygulama, pedagojik nitelik, ölçme değerlendirme, öğretmen yeterlilikleri ve diğer eğitim bilimlerini de dikkate alan kapsayıcı yeni bir sosyal bilgiler öğretim programı hazırlanmıştır (Arı, 2010). 2005 yılında uygulamaya konulan program, önceki programlardan etkin öğretim ilkelerini benimsemesi, öğretmen ve ürün odaklı sosyal bilgiler programı yerine öğrenci merkezli/ süreç odaklı öğretme-öğrenme uygulamalarını benimsemiş olması bakımından ayrılmaktadır (Öztürk, 2012: 3). Hazırlanan yeni programda öğretim kalitesi yükseltılarak, içinde bulunulan dönemin ihtiyaçlarına cevap vermesi amaçlanmıştır (MEB, 2005).

Tarih ve Coğrafya gibi iki sosyal bilim disiplininin oluşan sosyal bilgiler programı zaman içerisinde programda yapılan değişikliklerle sosyal bilimlerin diğer disiplinleri arasında yer alan sosyoloji, antropoloji, ekonomi, siyaset bilimi gibi disiplinlerin de eklenmesiyle tarih ve coğrafya konularının ağırlığı azaltılmıştır (Bilgili, 2006: 27). 2005 yılında uygulanan sosyal bilgiler programı 2017 yılında taslağı hazırlanan ve 2018 yılında hayata geçirilen yeni program ile güncellenmiştir. 2018 programı ünitelerin kaldırılarak öğrenme alanları üzerinde yoğunlaşması bakımından 2005 programından ayrılmaktadır. 2018 yılında uygulamaya konulan sosyal bilgiler programında üniteler kaldırılarak öğrenme alanları üzerinden program şekillendirilmiştir.

Sosyal bilgiler öğretiminde 2005 yılından sonra meydana gelen yapısal dönüşümle etkin olan yapısalcı yaklaşım, öğrenme yaklaşımı bakımından, bireylerin öğrenme biçimlerini açıklamaya çalışan bir teorinin adı, felsefi açıdan baktığımızda ise bilgi bilimle (epistemoloji) ilgili bir kavram olup; bireylerin kişisel ve öznel deneyimlerini kendi dünyasında yaşamasıdır olarak tanımlanmaktadır (Bostan, 2018: 8). 2005 yılından sonra sosyal bilgiler öğretiminde davranışçı yaklaşımlardan öte, bilginin taşıdığı değeri ve bireyin var olan deneyimlerini dikkate alarak, yaşama etkin katılımını, doğru karar vermesini, sorun çözmesini destekleyici ve geliştirici bir yaklaşım doğrultusunda yapılandırmayı önemseyen yapılandırmacı bir yaklaşım benimsenmiştir (Özdemir, 2012: 20). 2005 yılından sonra yapısalcı yaklaşımla birlikte öğrenen merkezli bir sürecin takip edildiği, öğrenenin nasıl öğrendiğini ise çeşitli

tekniklerle destekleyip bu tekniklerden birisinin de zihin haritalarının kullanılması olduğu.

Sosyal bilgilerin doğasında yer alan içeriğinde çevreyi anlamlandırma süreci olarak ifade edebileceğimiz alan; coğrafyadan tarihe ekonomiden psikolojiye kadar çok farklı disiplinlerin kazanımlarını içermektedir. Bu nedenle bireyin tek bir bilim dalının kazanımlarını yapılandırmasından zihinsel süreç olarak daha zordur. Bu ise çeşitli zihinsel öğrenme tekniklerinin kullanımını gerekli kılmaktadır. Bunlardan birisini zihin haritası oluşturmaktır. Bu kapsamda 2018 yılında yürürlüğe konulan program kapsamında ders kitaplarında zihin haritalarına dayalı etkinliklere sıkça yer verdiği görülmüştür (MEB, 2018).

2.4. Zihin Haritası

2.4.1. Zihin Haritasının Ortaya Çıkış Nedenleri

Günümüzde bilginin niteliğinde ve niceliğinde görülen artış ve ortaya çıkan bilginin çok kısa bir sürede yayılması, bilginin öğretilmesi ya da öğrenilmesinden ziyade bilgiye nasıl ulaşılabileceği, ulaşılan bilginin nasıl kullanılacağı ve bu bilginin nasıl değerlendirilmesi gerektiği hususlarında çeşitli sorunlarla karşılaşılmasına yol açmıştır. Bu sorunların üstesinden gelinmesi aşamasında öğrenen merkezli stratejilerin kullanılması önemli bir hal almıştır. Bu bağlamda hızlı bir şekilde artış gösteren bilginin daha kalıcı bir şekilde kazanılması ve kullanılması gibi içerisinde pek çok işlevi barındıran not alma tekniklerine başvurmak, bireyin eğitim sürecindeki gelişiminde önem arz etmektedir. İnsan beyninin özgür kıldığı ve bireyin kendi duyuşsal özelliklerini göz önünde tutarak görsellerle geliştirdiği not alma tekniklerinden biri zihin haritası tekniğidir (Kılıç, 2009: 23).

Beynin sağ ve sol fonksiyonları üzerine yapılan araştırmalar 1950'li yıllarda Dr. Roger Sperry ile başlamıştır. Önceleri hayvanlar üzerinde yapılan bu araştırmalar daha sonra insanlar üzerinde de yapılmıştır. (McCarthy, 1987: 69-72). Nobel ödülüne layık görülmüş olan Psikolog Roger Sperry ve arkadaşları beyin fizyolojimizin mevcut anlayışımız üzerinde çok büyük etkisi olduğunu belirtmişlerdir. Yapmış oldukları beyni oluşturan lobları ayırma çabaları, beynin her iki yarısı arasında bağlantı sağlayan ve 200 milyon sinir hücrelerini barındıran corpus callosum'u önemli düzeyde bir cerrahi müdahale geçirmiş bir hasta üzerindeki deneye dayanmaktadır. Araştırmacılar lifler

arasında herhangi bir bağlantı olmadığını ve her iki taraftaki ‘zihnin’ ayrı bir şekilde çalıştığını keşfetmiş, böylece insan beynindeki her iki tarafında ayrı ayrı çalışması olayını ilk kez inceleme fırsatını bulmuşlardır. Sperry ve ona eşlik eden ekibi beyin içerisinde gerçekleşen fonksiyonların hangi tarafta gerçekleştiğini belirlemek adına çalışmalar yapmışlardır (Alder, 2000: 18).

Şekil 1. Beyin Yarım Kürelerinin Temel Zihinsel İşlevleri (Buzan ve Buzan, 2015:9).

Bilgi ve yaşantıyı beyin sağında ve solunda bulunan bölümler farklı bir şekilde işlemektedir. Şekil 1’de de görselleştirildiği üzere beyin sol kısmını kullananların genelde sözel olaylara yatkınlıkları olduğu, parçaları görebilen, düzeni, planı ve okulu sevdiği söylenirken sağ kısmını kullananların görselliğe yatkınlıkları olduğu, parçayı değil bütünü görebildikleri, dağınık modellerden hoşlandıkları, rahat ve samimi davranmalarının yanı sıra okula karşı isteksiz oldukları söylenebilir (McCarthy, 1987: 73; McCarthy, 2000: 51). Sembolik olarak sol beyin bilinci, sağ beyin bilinçaltını temsil eder diye düşünebiliriz (Oktay, 2006: 23). Bir öğretim ortamında ağırlıklı olarak beyin sol tarafını kullanımına yer verilirse o ortam beynin sol tarafını kullanan için uygun ortam oluştururken, sağ tarafı kullananlar için uygun olmayan bir ortam oluşur. Beynin her iki lobunun aktif bir şekilde kullanılması başarının sağlanması açısından önemli olduğu söylenebilir. Beynin her iki lobunun aktif bir şekilde kullanılması için, önce beyin bir bölümünü uygun alıştırmalar ile kullanılabilir hale getirdikten sonra, beyin diğer bölümü ile bağlantı kurularak beyin her iki lobunun aktif bir şekilde kullanılması sağlanabilir. Bu noktada Buzan’ın geliştirmiş olduğu zihin haritası tekniği, beyin sağ ve sol lobunun aktif olarak kullanılmasında yardımcı olduğu söylenebilir.

Buzan’a göre beyin işlediği farklı zihinsel olayların tamamı zihin haritası tekniğinde de kullanılan unsurlardır (Buzan ve Buzan, 2007: 33-34). Michalko (2001:

55)'nun da zihin haritası uygulamasının bu yönüne dikkat çekerek, doğrusal düşünmenin yanında alternatif olarak, beynin bütününün çalıştırıldığı bir teknik olduğunu belirtmiştir. İlk ortaya çıkış amacı, olabildiğince hızlı not almak ve alınan notların da olabildiğince göze ilginç gelmesini sağlamak olan zihin haritalamanın temel mantığı, beynin farklı loblarının farklı görevleri olduğuna dayanmaktadır (Kan, 2012: 47). Öyle ki beynin sol lobu mantık, kelimeler, aritmetik, doğrusallık, sebep-sonuç ilişkisi, analiz ve listelemen sorumluyken; sağ lobu ise çok boyutluluk, tahayyül, duygular, renk, ritim, şekiller, geometri ve sentez yapma gibi görevler üstlenmiştir (Tokcan, 2015: 74). Bu bağlamda zihin haritası tekniğinde beynin her iki lobunun da aktif bir şekilde kullanıldığı ve bunun gerek öğrenmedeki verimi arttırdığı gerekse hafızayı kuvvetlendirdiği belirtilmektedir (Brinkmann, 2003: 96; Brinkmann, 2005). Geleneksel olarak eğitim sisteminin daha çok beynin sol lobuna hitap etmesi ve sağ lobun az kullanılarak körelmesine neden olduğu düşünüldüğünde zihin haritalamanın beynin hem sağ hem de sol lobunu birlikte kullanmanın önemini vurgular niteliktedir (Lau, 1998: 12).

Zihin haritası beynin bütününü kullanmaya, bir düşünceye bağlı fikirleri detaylandırarak ilişki kurmaya ve düşünceyi özetleyebilen bir özelliğe sahip araç olduğu söylenilebilir (Güler, 2008; Sheridan, 2008). Bu özelliği ile, zihin haritası kavramını açıklayabilmek için öncelikle bilişsel harita kavramına değinmek gerekmektedir.

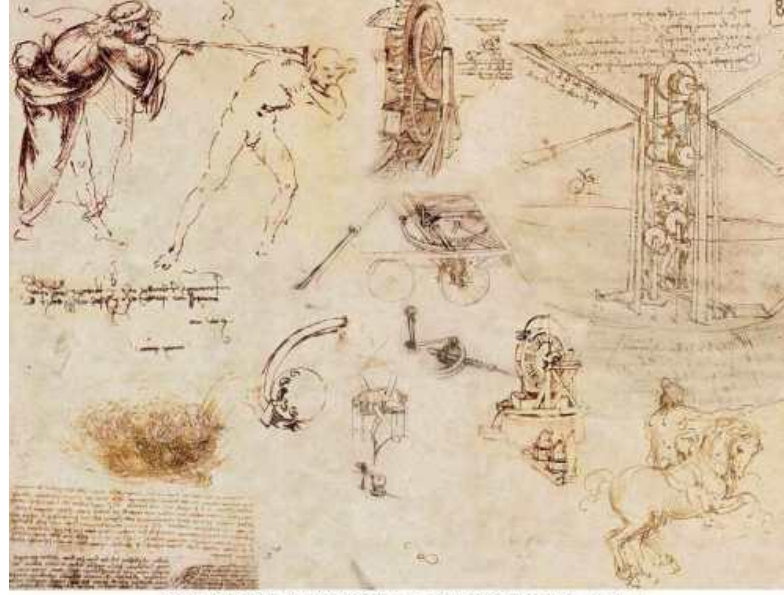
Bilişsel haritaların, insan belleğindeki bilişsel yapıları açıklamak için kullanıldığı ve ilk kez 1948'de Tolman tarafından ortaya atıldığı bilinmektedir. Özellikle yer öğrenme (place learning) kavramıyla birlikte anılan bilişsel haritalama ile ilgili yapılan deneylerde, yapılan deneyler sonucu deneklerin zihninde bulunan çevreyle ilgili mekânsal bir harita çizmesi şeklinde ifade edilmektedir (Morgan, 2011: 87)

Bilişsel haritaların ortaya çıkmasında etkili olan Tolman'ın fareler üzerinde yaptığı deneyde, farelerin içerisinde buldukları deney mekanizmasını yiyecek bulmak için öğrenmeleri, bu mekanizma içerisinde rahat bir şekilde hareket ettikleri ve besine farklı yollardan ulaşabildikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Yapılan bu deneyde farelerin zihinlerinde oluşturdukları bilişsel haritaya göre hareket ettikleri sonucuna ulaşılmıştır (Schultz ve Schultz, 2002'den aktaran Tokcan, 2015: 75). Yani, bir noktadan başka bir noktaya ulaşmak için kullanılan yol bilişsel harita ile açıklanabilir. Buna bağlı olarak bilişsel harita, bir konuya ilişkin olarak bireyin algılarının yer aldığı;

bir konunun iyi anlaşılmasını ve yapılandırılmasını sağlamada bireylere yardımcı olan görsel bir sunumdur (Scavarda, Bouzdine-Chameeva, Goldstein, Hays and Hill, 2004: 8).

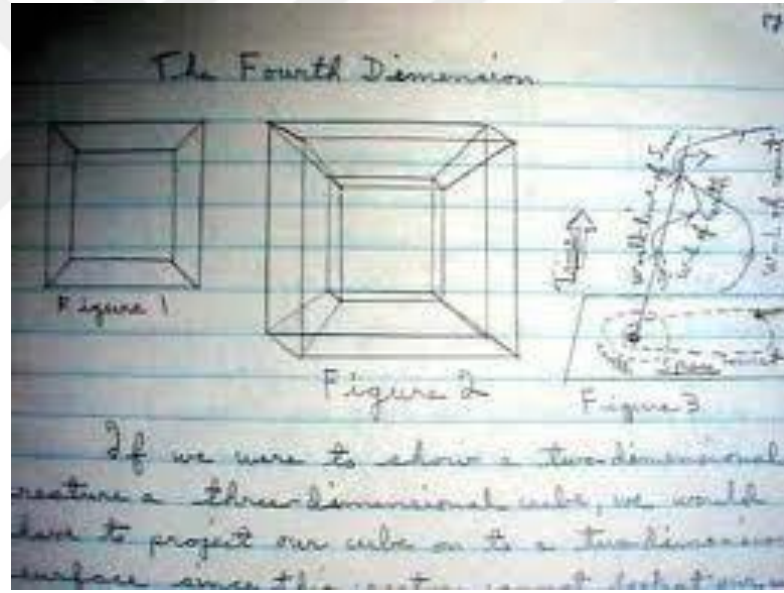
Bilişsel haritaların neredeyse tamamında bir ana konu, bu ana konuya bağlı başlıklar, temalar, oklar ve bağlantılar bulunmakta olup, bilgi, kavram, zihin ve sebep-sonuç haritalarının tamamı bilişsel harita olarak gruplandırılabilir (Scavarda vd., 2004: 9-10). Zihin haritalama, bilgilerin kategorilere ayrıştırılması olarak tanımlamaktan ziyade, merkeze alınacak konuya ilişkin olarak beynin içinde neler olduğunu ortaya koymaya hizmet eden bir tekniktir (Michalko, 2001: 55). Kısacası zihin haritalama, beynin potansiyelini ortaya çıkarmayı kolaylaştıran bir beyin fırtınası aktivitesi olduğu söylenebilir.

Zihin haritalamanın ilk örneklerini mağara yazılarında ve Mısır hiyerogliflerinde görmek mümkündür (Erhlich, 2001'den aktaran Balım, Aydın ve Evrekli, 2006). Ayrıca dünya tarihinde yapmış oldukları çalışmalarla önemli bir iz bırakmış Leonardo Da Vinci (Bkz, Şekil 2), Galileo, Albert Einstein (Bkz, Şekil 3), Charles Darwin gibi ünlü isimlerin farklı not alma stillerini benimsedikleri ve lineer mantıkla geleneksel biçimde değil de daha çok görsellerin hâkim olduğu çizimler ve diyagramlar, şekiller ve kodlar kullanarak not aldıklarını bilinmektedir Buzan (2003: 53-57).

From the Notebooks of Leonardo da Vinci c. 1478 - 88 - Preparatory Studies of Devices and Figures

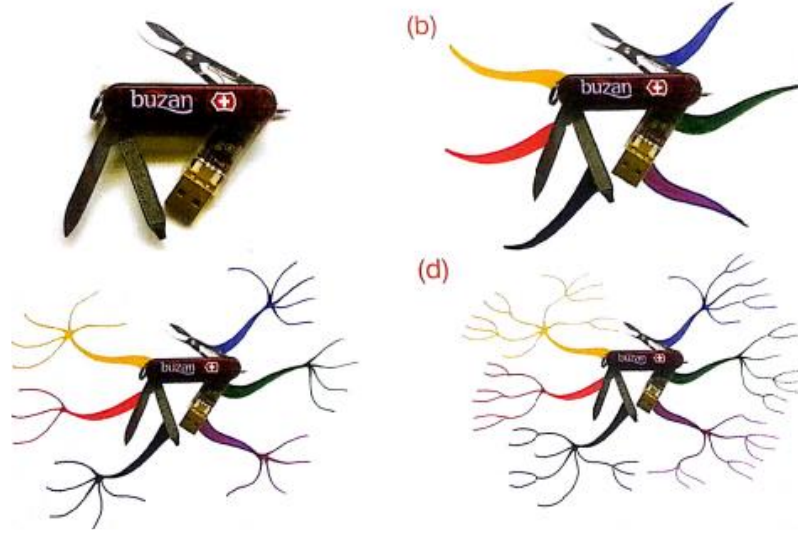
Şekil 2. Leonordo Da Vinci'ye Ait Bir Not Alma Örneği

Şekil 3. Einstein'a Ait Bir Not Alma Örneği

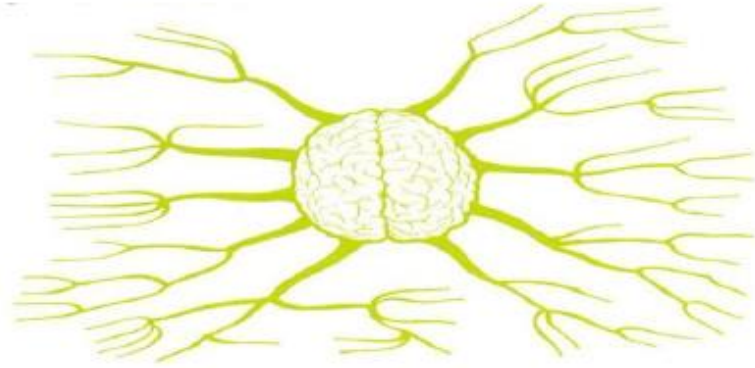
2.4.2. Zihin Haritası Nedir?

Beynin İsviçre çakısı olarak da bilinen zihin haritası beynin her türlü işlevine uygun bütüncül bir grafik düşünme aracıdır (Buzan ve Buzan, 2015: 31).

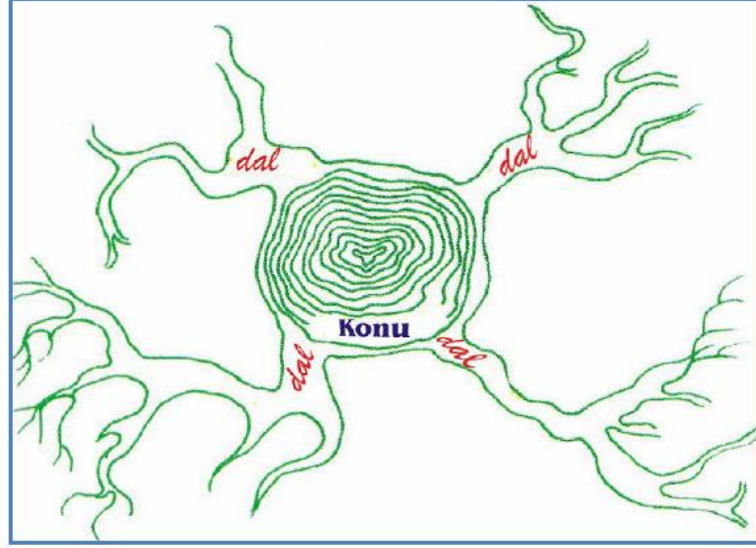
Şekil 4. Zihin Haritasının İsviçre Çakısını Andıran Görüntüsü (Buzan ve Buzan, 2015: 31).

İnsan beyni tekdüze düşünmenin yanı sıra merkezi bir harekete geçirme noktasından görüntü, grafik ve anahtar kelimeler kullanımıyla eş zamanda birden fazla alanda düşünür. İnsan beyni gibi çalıştığını düşündüğümüz zihin haritası, harekete geçen düşüncelerin kâğıt üzerine aktarılmış halidir (Buzan, 2009: 22).

Şekil 5. Beynin Yapısı (Buzan, 2009: 22).

Zihin haritasının yapısı beyin hücrelerine ve doğadaki birçok varlığın şekline benzetilebilir. Zihin haritasını bir ağacın kuşbakışı görünümü olarak ele aldığımızda; ana kavramlar ağacın gövdesine, bu ana kavramla ilgili diğer kavramlar ağacın dallarına benzetilebilir. Bu benzerlikler zihin haritasının dayanaklarını gösterirken aynı zamanda onun doğallığını da ortaya koymaktadır (Tağa, 2013: 27).

Şekil 6. Zihin Haritalama Yapısı (Brinkmann, 2007:4).

İnsanoğlunun var olduğu günden itibaren grafiksel not alma tekniğini kullandığı ve zihin haritası tekniğinin not alma işleminin grafiksel aktarımıdır olduğu söylenmektedir (Evrekli, 2010:19). Klasik not alma uygulamalarının öğrenme için yeterli olmadığı gerçeği, zihin haritasının oluşmasında ve önem kazanmasında payı büyüktür (Aydın, 2009: 32). Geleneksel not olma teknikleri, sıradan bilgi yığınları meydana getirme ve ezber yaparak öğrenme için ideal olmasına karşın zihin haritaları bu anlayışı yıkacak etkinliklerle doludur (Yetkiner, 2011: 26).

Zihin haritaları, iki boyutlu bir düzlem üzerine öğrencilerde bulunan düşünce, görüş ve kavramlar ile bunlar arasındaki ilişkilerin şekil, renk, resim gibi ifadelerle anlatılmasına dayanması noktasında kavram haritaları ve diğer haritalama yöntemlerinden daha karmaşık bir yapıya sahiptir (Williams, 1999). Kavram haritalarında öğrenciler öğrenilen kavramların tanımlanması ve bu kavramların diğer kavramlarla olan ilişkileri üzerinde yoğunlaşırken, zihin haritalarında ise, öğrenciler tüm bilgi ve bağlantıların hatırlanmasını kolaylaştırmak için çeşitli resim, şekil ve semboller yardımıyla temel kavramla diğer kavramlar arasında bağlantı kurarak öğrenmeyi daha etkili hale getirirler (Akınoğlu ve Yaşar, 2007'den aktaran, Evrekli, 2010: 20).

Zihin haritası, eğitimde sık sık kullanılan, bilgileri somut hale getirmede kolaylık sağlayan iki boyutlu görsel öğrenme aracıdır (Çakır ve Altun, 2011). Eğitim-öğretim sürecinde zihin haritalama not tutma, problem çözme, planlama, hedef oluşturma, sunum yapma, raporlama, beyin fırtınası yapma, özetleme, öğretme,

yönetme ve yeni paradigmlar (algı düzeneği) oluşturmak için kullanılması gereken ideal bir tekniktir (Aydın, 2009: 36). Zihin haritası uygulaması temel bir fikir ve bu fikre bağlı kavramları detaylandırıp bağlantı kurarak diğer tekniklere göre daha basit çalışma imkânı sunar. Tüm bunlar anahtar kelimeler ve simgeler kullanarak kişiye özel olarak gerçekleştirilir. Anahtar kelimeler uzun ve karmaşık cümleler yerine en fazla üç kelimededen oluşur. Kavramlar, düşünceler, oklar, dallar ve bağlayıcılarla birleştirilir. Fikirlerin birbirine bağlanarak bellekteki gibi anlaşılması ve hatırlanması sağlanır (www1).

Zihin haritası içerisinde birbiriyle bağlantılı kavramların bulunduğu bir ağ olduğu söylenebilir. Zihin haritası oluşturulurken kişinin zihin dünyasında anlık olarak gerçekleşen düşünce ile kavramlar arasındaki ilişkiler ortaya çıkarılarak bu kavramlar arasında bağlantılar kurulur. Bu bağlamda düşünüldüğünde zihin haritalarının çağrışım haritaları olduğu söylenebilir (Davies, 2010'den aktaran Tokcan, 2015: 78). Goodnough ve Woods yaptıkları çalışmada zihin haritasını öğretim ve öğrenme aracının yanı sıra görsel bir araç olarak da tanımlamışlardır (Goodnough ve Woods, 2002). Bu nedenle zihin haritasını görselliği merkeze alan bir öğretim ve öğrenme aracı olarak değerlendirebiliriz. Başka bir deyişle, hem öğrenmeyi hem de öğretmeyi kolaylaştıran zihin haritasını geliştiren Buzan, anahtar sözcüğü kişiye çağrışım yapan önemli bir referans noktası olarak seçilmiş sözcük şeklinde ifade edip; anahtar görüntü kavramını ise bireyin zihninin derinlerinde depolanan ve hafızayı açığa çıkarmaya yarayan, dikkatle inşa edilmiş sözcük-görüntü bileşimi olduğunu belirtmektedir (Tokcan, 2012: 78). Bir anahtar görüntünün bir resimden çok daha fazla bir şey olduğunu ifade eden Buzan, anahtar sözcüklerin anahtar görüntülerle birleşiminin onların gücünü arttırdığını ve böylece beynin her iki tarafının da harekete geçirildiğini savunmaktadır (Buzan, 2009: 8-9).

Yaratıcı düşünmenin üst düzeyde gerçekleştiği zihin haritası tekniğinde belirli temeller esas alınmıştır. Bu temelleri Gelb (2002: 90) şu şekilde sıralamıştır:

- Zihin haritalama, not alma becerilerinin incelenmesini esas almaktadır.
- Zihin haritalama, hafıza psikolojisine dayanmaktadır.
- Zihin haritalama, ağların ve sistemlerin kavrayışları üzerine oturtulmaktadır.
- Zihin haritalama, beynin sistematığının ve işleyiş tarzının kıvranılmasına bağlıdır.

- Zihin haritalama, zihnin esas olarak ne yapmak istediğini algılamaya bağlıdır (Aktaran, Yetkiner, 2011:29)

Çoğunlukla kavram haritaları ile karıştırılan zihin haritaları kavram haritalarından oldukça farklıdır. Yetkiner (2011)'e göre kavram haritaları ve zihin haritaları arasındaki farklar şu şekilde sıralanmıştır:

- Kavram haritalarında, zihin haritalarının tersine içindeki kavramlar okların yönü belirtilerek bağlanırlar.
- Kavram haritalarında kavramlar arasındaki ilişkileri belirten fiiller okların üzerinde yer alırlar.
- Kavram haritaları zihin haritalarına göre bir konu hakkında daha fazla bilgi verebilirler. Ayrıntılara daha sıklıkla yer verilebilir.
- Kavram haritaları zihin haritaları gibi yeni bir konunun, fikrin veya düşüncenin haritaya eklenmesi noktasında açık bir yapı özelliği göstermezler. Oysa zihin haritaları sonradan eklenebilen fikirlere, sembollere, şekillere açık bir özellik teşkil eder.
- Kavram haritalarında bilginin ağırlığı daha fazla hissedilmektedir. Bununla birlikte bireylerin yaratıcı davranmalarına müsaade edecek bir özelliği yoktur. Zihin haritalarında bireyler yaratıcılıklarına konuşturacak şekilde farklı şekiller, semboller kullanabilirler. Haritalarını istedikleri ölçüde şekillendirebilirler.
- Kavram haritalarında, ana kavram haritanın tepesinde yer almaktadır. Alt kavramlar ise ana kavramdan haritanın alt kısımlarına doğru bağlanılır. Zihin haritalarında ise ana konu haritanın ortasında yer almaktadır. Diğer konular merkezden çevreye doğru sıralanmaktadır.

- Kavram haritalarında özelden genele giden bir yapı söz konusudur. Ana konudan, merkezden başlanarak kavramlar arasındaki seviye göz önünde bulundurularak harita yapılır. Zihin haritasında ise ana konunun etrafına ana konuyla ilgili olan ve ana konudan çıkan dallar ayrıca bu dallardan da çıkabilecek olan çağrışım yapan her türlü öge eklenebilir (Yetkiner, 2011: 41). Zihin ve kavram haritaları Tablo 1'de karşılaştırmıştır.

Tablo 1. Zihin ve Kavram Haritalarının Karşılaştırılması (Eppler, 2006'den aktaran, Kan, 2012: 91; Tağa, 2013: 34).

Parametreler	Kavram Haritası (J. D. NOVAK)	Zihin Haritası (Tony BUZAN)
Tanımlama	Kavram haritası, kavramlar arası ilişkileri, kavramların çapraz ilişkilerini ve görüntülerini gösteren genelden özele bir şemadır.	Zihin haritası, anlamla ilgili temsilleri veya öğrenilmiş materyallerin parçaları arasındaki diğer bağlantıları hiyerarşik olarak gösteren çok renkli ve bir resim merkezli merkezden yayılan biçimde bir şemadır.
Temel İşlevi veya Yararı	Tek bir ana kavrama bağlı alt kavramlar arasındaki sistematik ilişkileri gösterir.	Alanını alt başlıklarını yaratıcı ve kusursuz bir şekilde gösterir.
Uygulama Alanı	Sınıf uygulamaları, bireysel çalışma ve tekrar.	Kişisel not alma ve gözden geçirme.
Uygulama İlkeleri	Öğrenciler için öğrenme destekli bir araç olarak kullanılır. Yani ana başlıkların özetlenmesi, öğelerin açıklanması ve soyut kavramların örnekleri için kullanılır.	Analiz öncesinde, hızlı not almada veya konunun ana kavramlarını yapılandırma kullanılır.
Kullanılan Görsel Öğeler	Yazılı kutu/balon ve etiketli bağlayıcı oklar.	Merkezî konu balonu, renklendirilmiş üstü yazılı dallar, imgeler.
Okuma Yönü	Yukarıdan aşağıya.	Merkezden dışarıya.
Temel Tasarlama Kuralları veya İlkeleri	En üstte ana kavramla başlanır, örneklerle en altta bitirilir. Kutular/balonlar kavramları gösterir, oklar ilişkileri temsil eder. Öğeler arasında çapraz bağlar içerir.	Merkezde ana konu ile başlanır ve alt konulara dallandırılır. İlave anlamlar eklemek için renkler ve imgeler kullanılır. Dalların üzerine metinler yazılır.
Bitmiş Yapının Adaptasyonu	Esnek, her zaman, dallandırmaya açık	Esnek, her zaman genişletilebilir
Zorluk Derecesi	Yükseğe yakın	Düşük
Uzatılabilirlik	Sınırlı	Açık
Hatırlanabilirlik	Düşük	Yükseğe Yakın
Başkaları Tarafından Anlaşılabilirlik	Yüksek	Düşük

2.4.3. Zihin Haritasının Oluşturulması

Zihin haritasının uygulamasında her ne kadar resim yeteneği gerektirdiği düşünülse de ortalama bir çizim yeteneği ile oldukça kolay uygulanabilir bir tekniktir. Uygulama için sadece büyük bir kâğıdın, renkli kalemlerin ve bir ana konunun olması

yeterli olacaktır. Zihin haritası hazırlama aşamalarını Buzan (2003: 54) şu şekilde sıralamaktadır:

1. Büyükçe bir sayfa kullanın.
2. Çeşitli kalınlıkta uçları olan renkli kalemler bulundurun.
4. Zihin Haritası yapacağınız konu veya sorunu seçin.
5. İhtiyacınız olacak her bilgiyi toplayın.
3. Kağıdın merkezine seçilen konuyu simgeleyecek iri ve çerçevesiz imge çizin.
6. Merkezdeki imgeyi çizerken dikkat çeksin diye boyut, ifade ve en az üç renk kullanın.
7. Merkezden çevreye kalın çizgiler çizin ve üzerine anahtar kelimeleri yazın.
8. Ana dallar uçlarından ince yan dallar çıkartın.
9. Mümkün olan her yere imgeler kullanın.
10. İşlenen konuyu daha iyi anımsayabilmek için renkleri özgürce kullanın.

Şekil 7. Zihin Haritası Hazırlama Aşamaları (Buzan, 2003: 54)

Zihin haritalarındaki resimler göze ve beyne hitap etmesi bakımından önemlidir. Çünkü bu resimler beyinde çok sayıda çağrışımı harekete geçirerek hafızanın güçlenmesinde etkili olur. Zihin haritalarında merkezî bir resim kullanılmalıdır, resim yerine kelime kullanıldığında kelimeler derinlik, renk ve uygun bir boyut ile resme dönüştürülebilir (Buzan ve Buzan, 2015: 61). Zihin haritasının bütün dallarında resim kullanılabilir ve bu resimler kavramları görselleştirdiği için hatırlanmasını kolaylaştırabilir. Çizilen resimlerin açık ve anlaşılır olması, düşüncelerimizin net olmasına yardımcı olacaktır (Buzan ve Buzan, 2015: 66). Renkler ilgi ve dikkati çektiği için yaratıcılığı ve hafızayı geliştiren en güçlü araçlardan biridir (Buzan ve Buzan, 2015: 64).

Şekil 8. Zihin Haritası Kuralları ve Uygulama Şekli (Buzan ve Buzan, 2015: 60).

Buzan ve Buzan (2015: 61-69) zihin haritasının yapımında uyulması gereken kuralları ve bu kuralların mantıksal temellerini daha detaylı olarak şöyle sıralamaktadır:

1. Vurgu: Bir zihin haritasında görülebilecek vurgu, hafızayı ve yaratıcılığı destekleyecek en önemli faktörlerden biridir. Vurgu unsurları özellikle çağrışımın oluşabilmesi açısından da gereklidir. Vurgu unsurları aşağıdaki gibi sıralanabilir:

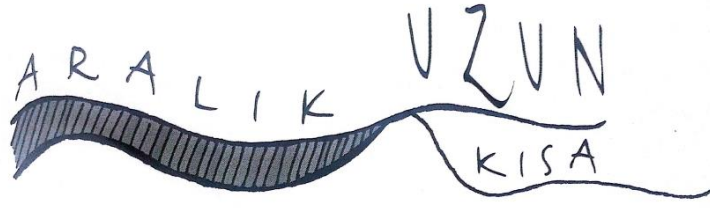
- Zihin haritası yapılırken her zaman merkezi bir resim kullanılması,
- Resimleri zihin haritasının her yerinde kullanılması,
- Merkezde kullanılan resmin etrafında üç ya da daha fazla renk kullanılması,
- Resimlere ve kelimelere derinlik katılması,

ŞİMDİ

- Duyuların harmanlanması,
- Yazı, çizgi ve resimlerin boyutlarında çeşitlilik yapılması

BÜYÜK ORTA Küçük minik

- Düzenli aralıklar kullanılması,
- Uygun aralıklar kullanılması

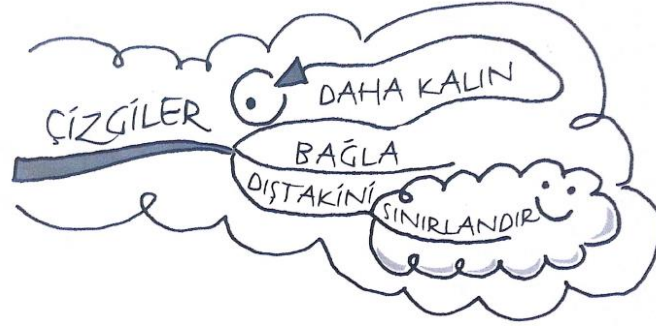
2. Çağrışım: Çağrışım, hafıza ve yaratıcılığı geliştiren bir diğer önemli faktördür. Beynimizin fiziksel deneyimlerini anlamlandırmak için kullandığı bütünleştirici bir araçtır, hafıza ve kavrama gücünün anahtarıdır. Çağrışım unsurları aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Dallar içinde ve arasında bağlantılar yapmak için ok işaretleri kullanılması,
- Renkleri kullanılması,
- Şifreler kullanılması

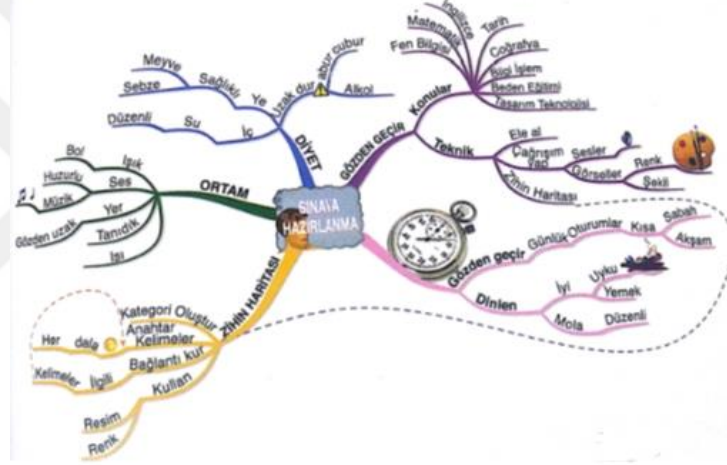
3. Açıklık: Zihin haritasında netlik olmaması, anlamayı güçleştirecektir. Karalama benzeri yapılan bir zihin haritası, hafızaya ve hatırlamaya yardım etmekten ziyade çağrışımların doğallığını ve düşünmenin netliğini de saklamaktan öteye gitmeyecektir. Açıklıkla ilgili unsurlar aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

- Her satırda sadece bir kelime kullanılması,
- Küçük harf kullanılması,
- Anahtar kelimeler dalların/çizgilerin üzerine yazılması,
- Çizgilerin uzunluğu kelimelerin uzunluğuyla eşitlenmesi,
- Çizgiler ve ana dallar arasında merkeze doğru bir bağlantı kurulması,
- Merkezi çizgileri kalınlaştırılması ve canlı hale getirilmesi,

- Resimlerin olabildiğince anlaşılır ve açık olması,
- Kâğıdın yatay biçimde kullanılması,

4. Zihin haritasının gözden geçirilmesi: Zihin haritanızı belirli zamanlarda gözden geçirin. Böylece bazı bölgeleri sadeleştirip düzeltebilir, gözden kaçan bölgeleri doldurabilir ve özellikle önemli çağrışımları pekiştirebilirsiniz.

Şekil 9. Sınava Hazırlanma İle İlgili Bir Zihin Haritası (Buzan ve Buzan, 2015: 173).

Zihin haritası hazırlamak için bazı kurallar tanımlanmıştır. Bu kurallar (Buzan, 2003: 50; Buzan, 2008: 124):

1. Boş bir kâğıt yan çevrilerek kullanılmalı ve kâğıdın merkezine çizilen imge ile başlanmalıdır. Böylece beyne yaratıcı özgürlük hakkı tanınmış ve bütün yönler ışın yayma olanağı sağlanmış olur.
2. Merkezdeki imgeye ana dallar bağlanmalıdır. İkinci ve üçüncü aşama dalları ise ilk ve ikinci aşamadaki dallara bağlanmalıdır. Beyin birleştirme yöntemiyle çalıştığı için bu dallanma ile fikirler de kafamıza bağlı olur ve yaratıcı düşüncenin ortaya çıkmasını sağlar.
3. Dallar kıvrımlı olmalıdır. Çünkü doğada rastladığımız kıvrımlı çizgiler beynin daha fazla dikkatini çeker ve dümdüz dallar gözümüze sıkıcı gelir.

4. Her dala bir kelime yazılmalıdır. Çünkü her düşünce ya da imge kendi yaratıcı düşüncelerini ortaya çıkarır ve bu durum her kelime için daha çok kanca yeri bırakarak notlarımıza özgürlük ve esneklik kazandırır. Her satır da diğerleriyle bağlantılı olmalıdır.

5. Zihin haritalarının her yerinde renkler kullanılmalıdır. Renkler yaratıcı düşünmeyi ve beynin görsel merkezlerini uyarır. Bu durumda ilgi ve dikkat yoğunlaşmasını kolaylaştırır.

6. Zihin mümkün olduğunca özgür bırakılmalıdır. Böylece yaratıcılık ortaya çıkacaktır.

Zihin haritalama tekniğinin kullanılması esnasında amaç holografik ve yaratıcı notlar hazırlayabilmektir. Bu nedenle Buzan (2008: 134-135), zihin haritası yaparken pek çok farklı unsurun kullanılabileceğini belirtmiştir. Bu unsurlar şöyle sıralanabilir:

Oklar: Modelin farklı kısımlarındaki kavramların, birbirine nasıl bağlandığını ortaya koymakla birlikte tek ya da çok başlıklı biçimleriyle hem ileriye hem de geriye gösterebilme özelliğine sahiptir.

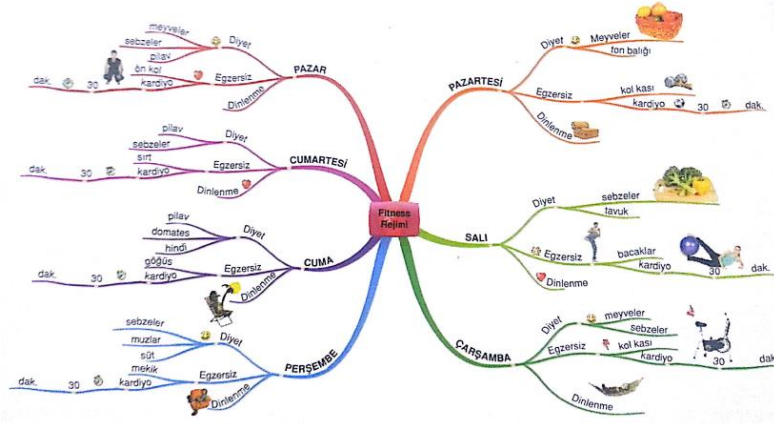
Şifreler: Ünlem, çarpı, soru işareti gibi pek çok işaret duruma ilişkin farklı bağlantı ve boyutları koymak için kelimelerin yanına konabilir.

Geometrik şekiller: Kare, dikdörtgen, elips, daire gibi şekiller nitelikleri bakımından benzer olan öğeleri sınıflamada kullanılabilir. Bunun dışında zihin haritasında yer verilecek fikirler merkezden başlayarak uzaklaşana kadar farklı şekiller alabilir.

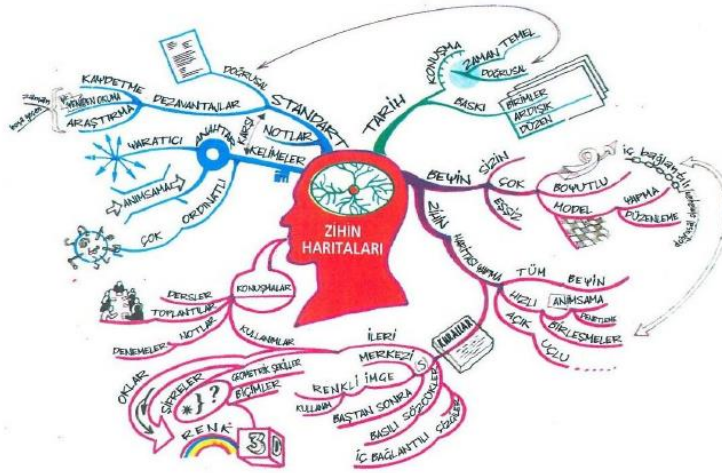
Artistik üç boyut: Geometrik şekillere perspektif verilebilir. Bu durum fikir yapısının değiştiğini ve karmaşıklaştığını gösterebilir.

Yaratıcı imgeler: Modelin görünümünü konu başlığına uydurabilmek için boyut kullanımı yaratıcılıkla geliştirilebilir. Bu sayede, farklı imgeler elde edilerek daha kuvvetli bir yapı oluşturulabilir.

Renk: Renk hafızaya ve yaratıcılığa en fazla katkı getiren unsurdur. Aynı zamanda renkler, kavramlar ve durumlar arasındaki bağlantıyı göstermede yardımcı unsurlardır.

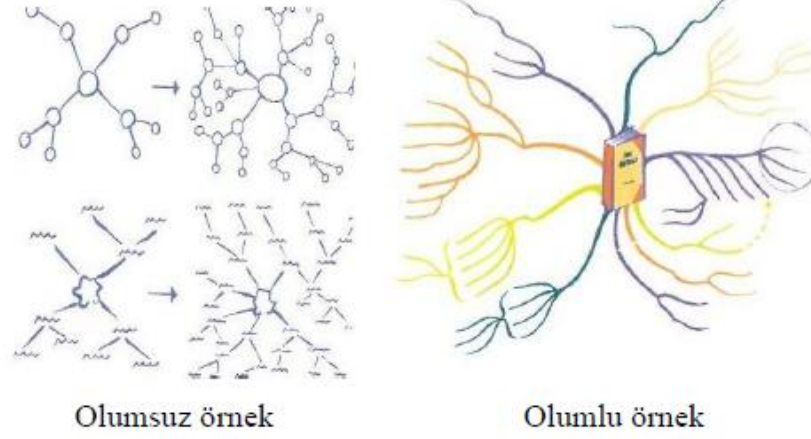
Şekil 10. Fitness Rejimi Zihin Haritası (Buzan ve Buzan, 2015:136).

Şekil 11. Zihin Haritaları Zihin Haritası (Buzan, 2008).

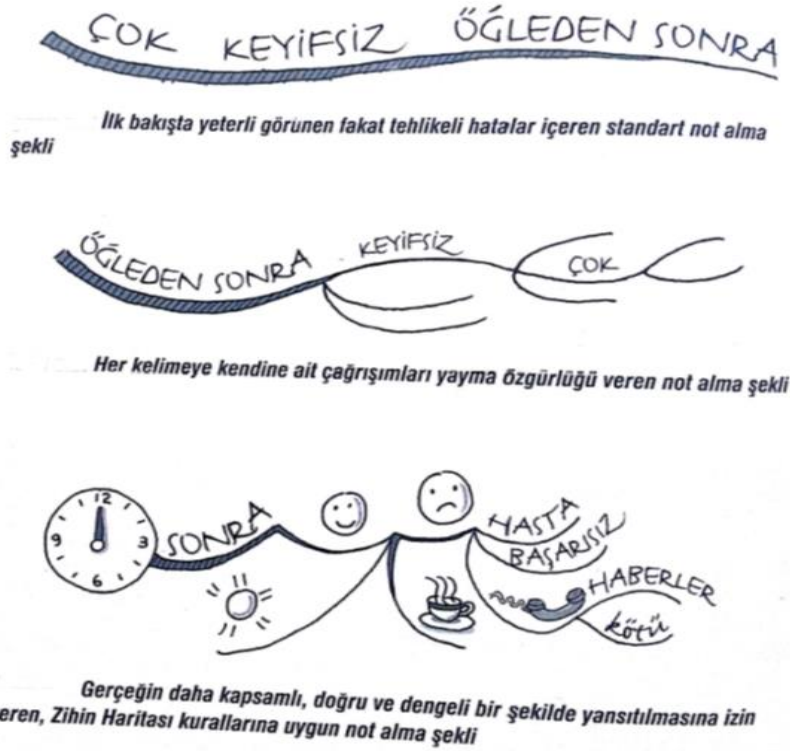
Zihin haritası yapanların karşılaşılabilecekleri istenmeyen, tehlikeli, yanlış ya da olumsuz durumları ise Buzan ve Buzan (2015: 71-75) şöyle ifade etmektedir.

1. Gerçekten zihin haritası olmayan zihin haritaları oluşturmak: Zihin haritalamaya yeni başlayan bireylerin, durumu yeni yeni algılamaya başladıkları zaman düşecekleri hataları sergiledikleri acemice yapılmış zihin haritaları vardır. Bu haritalarda görüşler tekdüze ve gelişigüzel bir biçimde sıralanır. Buradaki en belirgin hata, bütün görüşlerin eşit oranda önemli olduğu ve ana konuya ilişkin olarak ortaya atılan fikirler arasında hiç bağlantı yokmuş gibi bir yapının ortaya konmasıdır. Şekil 29'da bu durumu açıklayan olumlu ve olumsuz örneklere yer verilmiştir:

Şekil 12. Zihin Haritası Yapımında Dallandırma (Buzan ve Buzan, 2015:71).

2. Tek sözcükler yerine ifadeler kullanmak: Zihin haritalama kuralları bireyin konuya ilişkin olarak içsel ve dışsal durumları görmesini ve bunları açık ve gerçekçi bir biçimde kâğıda dökmesi gerektiğini savunmaktadır. Bunun yanında zihin haritası yapılırken durumu ya da fikri ifade edecek cümlecikler yerine anahtar kelimelerin kullanılması gerekmektedir. Bu duruma ilişkin olumlu ve olumsuz örnekler Şekil 14'te sunulmuştur.

Şekil 13. Zihin Haritası Yapımında Anahtar Kelime Kullanımı (Buzan ve Buzan, 2015: 72).

3. Dağınık görünümlü zihin haritaları oluşturmanın yanlış olduğu kaygısına kapılmak: Zihin haritası oluştururken bireyin, zaman dilimi kısa ise ya da bir dersi takip ederken aynı zamanda da not almaya çalışılıyorsa, oluşturulan zihin haritalarının dağınık görünümlü olması normaldir. Bu oluşturulan zihin haritasının kötü olduğu anlamına gelmez.

4. Kendi zihin haritanıza negatif bir duygusal tepki duymak: Zihin haritası oluşturan kişi hemen sona ulaşmak isteyebilir. Ancak, öncelikle ilk adım atılmalıdır. Eğer kişi, yaptığı zihin haritasını beğenmez ve bu çabasına ilişkin olarak hayal kırıklığı yaşarsa, bunun sadece bir taslak olduğunu düşünmeli ve olgunlaşınca ortaya iyi bir ürün çıkacağını düşünmelidir.

2.4.4. Zihin Haritalarının Kullanım Alanları

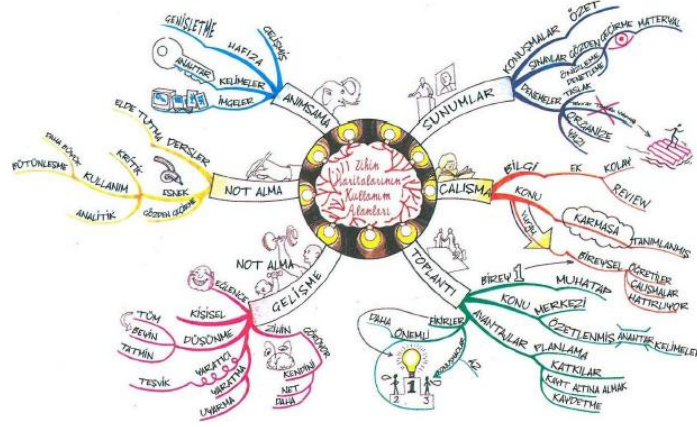
Zihin haritası günümüzde sadece bir dersin öğretimiyle sınırlı kalmamakla birlikte farklı birçok alanda da tercih edilen, hayatımıza çeşitli şekillerde girmiş olan gerekli bir teknik olmuştur. Yoğun hayat karmaşası, insanların içinde buldukları ruhsal durumlar, olaylara karşı pratik çözümler bulmamızı sağlamaktadır. Bu sebeple çabuk, pratik ve kolaylaştırıcı olmaları vasıtasıyla zihin haritalarından yararlanılmaktadır. Zihin haritalarının kullanım alanlarını şöyle sıralayabiliriz.

- Not Tutarken: Zihin haritalarının sıklıkla kullanıldığı alandır. Anlatılmak istenenler sayfalar yerine yalnızca bir sayfayla özetlenebilmektedir.
- Hedeflerimizi Oluştururken: Günlük rutin işleri yaparken, ya da kısa, uzun fark etmeden çeşitli işlerimizi planlarken zihin haritalarından faydalanabiliriz. Ana hedefimizi merkeze koyup onun etrafında alt hedeflerimizi belirleyebiliriz. Kendimize has bir taslak oluşturabiliriz. Bu yöntemin günlük işleri kolaylaştıracağı ve sistemli hareket etmemizi sağlayacağı düşünülebilir.
- Toplantı Hazırlığında: Konu her ne olursa olsun, verilmek istenen mesaj ya da anlatılmak istenenler tek bir sayfada dahi olsa görselleştirilip anlamayı kolaylaştırabilir.
- Sunum Hazırlığında: Sunum yaparken anlatılacak konular arasındaki ilişkileri belirlemede, görsele dökmek oldukça akılda kalıcı bir etki

sağlayacaktır. Anahtar kelimeler yakalamada zihin haritası oldukça yardımcı olacaktır.

- Raporlama: Konu alanı her ne olursa olsun rapor hazırlarken zihin haritalarından yararlanmak oldukça mümkün görünmektedir. Etkili bir rapor oluşturabilmek için görsellerden yararlanmak gerekir.
- Birleştirme: Benzer özellik gösteren unsurların belleğe yerleşmesinde etkili olabilmektedir. Bütünlük sağlamak ve de görsele dökmek hatırlamayı kolaylaştıracaktır.
- Beyin Fırtınası: Beyin fırtınası yaratıcılığı ön plana çıkaran önemli bir alandır. Zihin haritası yöntemi ile ilişkilendirildiğinde etkisi daha fazla olmaktadır. Beyin fırtınası yaparak oluşturulabilecek olan fikirler zihin haritası yardımıyla kaydedilebilir. Böylece ikisi arasındaki etkileşim öğrenmeye önemli katkı sağlayacaktır.
- Yeni Bir Konu Öğrenilirken: Yeni bir konunun öğrenilmesinde zihin haritaları oldukça etkili olabilmektedir. Konu ve alt dalları görselleştirilerek zihinde yer edinmesi sağlanır. Böylece hatırlamak kolaylaşır. Bilgi kalıcı hale gelir.
- Dil Öğrenirken: Yabancı bir dil öğrenirken zihin haritalarının önemli ölçüde katkısı olmaktadır. Öğrenilen yeni kelimeler zihin haritaları vasıtasıyla zihinde canlanabilmektedir. Aynı şekilde kâğıda aktarım yapıldığında ise öğrenme daha kolaylaşacaktır.
- Kitap Okurken: Kitap okumaya başlanmadan, kitabın sayfaları karıştırılırken yapılan göz gezdirme, kitabın bölümleriyle ilgili kabataslak da olsa bir zihin haritası

Zihin haritası iş hayatında beyin fırtınası yapma, zaman yönetimi, proje geliştirme, ekip kurma, sunum yapma; bireylerin özel hayatlarında öncelikleri saptama, projeleri ve günlük işleri planlama; bireylerin toplumsal hayatlarında özel günleri takip etme, insanları ve mekânları hatırlama, tatilleri ve toplumsal olayları planlama ve iletişim kurmada; okullarda ise okuma, gözden geçirme, not alma, yaratıcı fikirler geliştirme, proje yönetimi ve ders anlatma alanlarında kullanılabilir (Buzan: 2009: 12-13).

Şekil 14. Zihin Haritalarının Kullanım Alanlarını Özetleyen Bir Zihin Haritası Örneği (Buzan, 2008).

2.4.5. Zihin Haritalarının Faydaları

İnsanlar için beynin daha etkili ve verimli nasıl kullanılacağı hep merak konusunu olmuş, bu alanda birçok araştırma gerçekleştirilmiştir. Zihin haritaları da bu merakın sonucunda keşfedilen bir tekniktir. Zihin haritaları temel olarak not tutmada etkili bir yöntem olmakla beraber sağladığı imkânlar sebebiyle geniş bir alanda kullanılmaktadır. Zihin haritaları, duruma göre öğrenciye konuya ilişkin ipucu verme amacıyla kullanılabilir gibi dersin dikkati çekme ve geçiş bölümlerinde de kullanılabilir; bu yönüyle öğrenme sürecinde faydalanılacak bir araçtır.

Zihin haritasının faydalarını şu şekilde sıralayabiliriz:

- Bilişsel yapının görselleştirilmesine katkı sağladığı düşünülebilir.
- Bilginin zihinde organize edilmesinde yardımcı olur.
- Öğrencinin fikir ve düşüncelerinin özetlenmesinde yardımcı olur.
- Hafızayı güçlendirerek öğrenilen bilgilerin kalıcılığını arttırdığı düşünülebilir.
- Mevcut bilgi ile yeni bilgiyi arasında bir ilişki kurulmasında önemli düzeyde etkili olur. Böylece öğrenci yeni bilgileri daha önce çizilmiş olan zihin haritası üzerine işleyebilir.
- Yeni kavramların tanıtımında ve öğretilmesinde zihin haritası kullanılabilir.
- Öğrencilerin bilişsel yapılarını ve bilişsel haritalarını somutlaştırır.
- Zihin haritası üzerinde yapılan tekrarlarla bilginin hızlı ve daha kalıcı bir şekilde öğrenilmesine imkân sunar.
- Zihin haritası sayesinde öğrencinin ilişkilendirdiği bilgilerdeki yanlışlıklar öğretmen tarafından düzeltilebilir.

- Yaratıcılık düzeyini geliştirir.
- Zihin haritalarının oluşturulması aşamasında kullanılan renkler ve semboller, bilginin organize olmasına yardımcı olur.
- Haritanın merkezi ana fikir taşır ve çok daha belirgindir.
- Anahtar kavramların yakınlıkları ve bağlantıları sayesinde aralarındaki ilişkiler hemen tanınabilir.
- Yapılan her harita diğerinden farklı olduğu için konuların birbiri ile karıştırılmamasına yardımcı olur.
- Haritaların ucu açık yapısı fazla yaratıcılık gerektiren not alma alanlarında beynin rahatlıkla yeni bağlantılar kurmasına zemin hazırlar
- Öğrenciler ve öğretmenler için dersleri kendiliğinden yaratıcı ve eğlenceli bir deneyim haline getirir.
- Zihin haritası sisteminin esnek olması öğretmenlere dersleri öğrencilerin yaş grubuna ve müfredatın özelliklerine göre kolayca uyarlama ve değiştirme imkânı sunmaktadır.
- Görselliğe ve yaratıcılığa odaklı zihin haritası yöntemi okuma güçlüğü çeken kişilerin eğitiminde kullanışlıdır.
- Doğrusal metinler gibi gerekli bilgileri sadece sıralamakla kalmayıp bilgiler arasındaki ilişkileri de göz önüne koyar. Böylece kavrama süreci kolaylaşır ve zenginleşir.
- Konunun ana unsurlarını içerdiği için sınavlarda bilginin gerekli ve önemli kısımlarının hatırlanmasını kolaylaştırır.
- Zihin haritası oluşturmak; rapor yazmaktan, standart bir grafik veya tablo hazırlamaktan çok daha ilginç ve eğlencelidir.
- Zihin haritalarının görsel kalitesi kullanıcılara bir konu hakkında standart notlardan çok daha basit bir şekilde vurgulama yapma, pekiştirme, özetleme, sınıflandırma, açıklama, tanımlama ve görsel unsurlar sunma olanağı tanımaktadır.
- Zihin haritaları bilgi aralıklarını tanımlamaya yardım edip önemli noktalara canlılık katmaktadırlar.
- Zihin haritaları daha fazla kayıt yapmaya elverişli olacak şekilde hızlı davranılmasına olanak tanımaktadır.

- Haritaya daha sonra fikir ve bağlantı eklenebilmektedir.
- Zihin haritası, bilgi yapıları ve bağlantısı olmayan fikirler arasındaki ilişkilere konsantre olmaya yardımcı olur.
- Zihin haritasıyla, bilgilerdeki farklı bağlantılar ve benzerlikler görülebilmektedir.
- Taslaklar ekleyerek zihin haritasını sıradan notlardan daha fazla akılda kalır hale getirmek mümkündür.
- Zihin haritaları materyal olma özelliği taşımaktadırlar. Örneğin bir jetin bakım kılavuzu bin sayfadan bir oda uzunluğundaki bir haritaya düşürülebilirken, bir yılın ders notları basit bir postere çevrilebilmektedir
- Zihin haritaları, yeni kavramların öğrencilere tanıtılması amacıyla kullanılabilir. Bir derse ilişkin yeni kavramlar öğrencilerin göreceği biçimde yazılır, konu ilerledikçe, öğretmen bu yeni kavramların daha önceden oluşturulmuş bir zihin haritasındaki yerlerini gösterebilir. Böylece zihin haritaları öğrencilerin bilmedikleri kavramlardan bildikleri kavramlara doğru var olan bağlantıları görme şansına sahip olmalarını sağlar (Kan, 2012: 77-79; Fidan, 2012: 27; Tokcan, 2012: 93-94; 2012 Yetkiner, 2011: 38).

2.5. İlgili Araştırmalar

Aksoy ve Koç (2012) “Türkiye’de Öğrenim Gören Lisans Öğrencilerinin Zihin Haritasında Avrupa Birliği Algısı (Ankara İli Örneği)” başlıklı çalışmalarında Türkiye’de öğrenim gören yükseköğretim öğrencilerinin Avrupa Birliği algısını zihin haritaları yöntemi ile tespit etmeyi amaçlamışlardır. Çalışma grubunu 2010-2011 eğitim öğretim yılında Ankara ilindeki devlet ve vakıf üniversitelerinden random olarak seçilen 286’sı Türk, 228’i yabancı uyruklu olmak üzere toplam 514 lisans öğrencisi oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak çeşitli değişkenler ve dilsiz Avrupa Birliği haritasından oluşan bir anket kullanmışlardır. Araştırma sonunda yükseköğretim öğrencilerinin Avrupa Birliği algısı puanlarının cinsiyet, uyruk, gelir, fakülte değişkenleri açısından farklılaştığı görülürken, yaş ve lisans öncesi yaşadıkları yer değişkenlerine göre farklılık olmadığı görülmüştür. Araştırmaya katılan lisan öğrencilerinin genel olarak konum bilgileri düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir.

“Yenilikçi Bir Öğretim Tekniği Olarak Zihin Haritalama ve Din Eğitiminde Kullanımı” konulu çalışmasını Türkyılmaz (2017) yeni yaklaşımlarla hedeflenen

becerilerin kazandırılması için yeni tekniklerin kullanılması gerektiği bakış açısından yola çıkarak zihin haritalama tekniğinin de söz konusu becerilerin geliştirilmesinde yardımcı olacak unsurlardan birisi olduğunu kanıtlamak amacıyla hazırlamıştır. Zihin haritalama tekniğinin ne olduğunu, nasıl ortaya çıktığını, din eğitim ve öğretim sürecinde nasıl kullanılacağını bir örnek üzerinde ele almıştır. Din öğretim sürecinde, önemli bir teknik olduğu düşünülen zihin haritalarının din öğretiminde kullanılmasıyla ilgili akademik çalışmaların azlığından dolayı örnek teşkil etmesi amaçlanmıştır.

Akbaş ve Toros (2016) “Sınıf Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Coğrafi Bilgi Kaynakları Ve Zihin Haritalarındaki Dünya İmajları” konulu çalışmada sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarının coğrafyaya ilişkin bilgi kaynaklarının neler olduğunu ve zihin haritaları aracılığıyla dünya coğrafyasına ilişkin imajlarını tespit etmeyi amaçlamıştır. Çalışmada tarama yöntemi kullanılmış ve çalışma grubu KTÜ, Fatih Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği programında öğrenim gören 3. sınıf öğrencileri arasından seçilmiştir. Araştırma sonunda, sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarının zihin haritalarındaki dünya coğrafyasına ilişkin sahip oldukları bilişsel yapıları ve bunların doğruluk düzeyleri belirlenmiş, coğrafi bilgilerinin geliştirilmesine ilişkin öneriler üzerinde durulmuştur.

Şeyihoğlu, Sever ve Özmen (2018) “Sosyal Bilgiler ve Coğrafya Öğretmen Adaylarının Zihin Haritalarında Günümüz Dünya Sorunları” başlıklı çalışmalarında öğretmen adaylarının zihin haritalarına yansıyan günümüz Dünya sorunları tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma nitel araştırma desenlerinden olgubilim deseni kullanılarak hazırlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Karadeniz Teknik Üniversitesi Coğrafya Öğretmenliği lisans programında öğrenim gören 100 öğretmen adayı ile Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans programında öğrenim gören 200 öğretmen adayı oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış mülakat ile zihin haritası tekniği bir arada kullanılarak elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Veri sonuçları öğretmen adaylarının zihin haritalarında; savaş ve işgaller, küresel ısınma ve sera etkisi, doğal afetler, açlık-kıtlık ve yoksulluk sorunları en önemli günümüz Dünya sorunları olarak gördüklerini ortaya çıkarmıştır. Ayrıca öğretmen adaylarının yarısına yakınının kendisini günümüz Dünya sorunlarına yönelik iyi düzeyde duyarlı olarak ifade ettikleri sonucuna varılmıştır.

Gömlüksiz ve Yetkiner (2012)’in “İngilizce Öğretiminde Zihin Haritası Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarıları, Kalıcılık İle İngilizceye İlişkin Görüş

ve Tutumlarına Etkisi” konulu çalışmasının amacı ilköğretimde İngilizce öğretiminde zihin haritası kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına, tutumlarına ve kalıcılığa etkisini incelemek, uygulamalara ilişkin ders öğretmeninin ve uygulamaya katılan öğrencilerin uygulamaya ilişkin görüşlerini belirlemektir. Çalışma grubunu Elazığ ili Yücel İlköğretim Okulu’nda altıncı Sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın nicel boyutunda kontrol gruplu desen kullanılırken, nitel boyutta ise görüşme ve gözlem tekniklerinden yararlanılmıştır. Deney grubunda dersler zihin haritası tekniği ile işlenirken, kontrol grubunda geleneksel öğretim yöntemi uygulanmış ve veri toplama aracı olarak başarı testi, tutum ölçeği, gözlem ve görüşme formları kullanılmıştır. Araştırma sonucunda zihin haritası kullanımının, İngilizce öğreniminde öğrencilerin akademik başarısını ve derse yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediği, görüşme ve gözlem sonuçları da zihin haritası uygulamasının öğrencilerin İngilizce öğrenmelerine olumlu katkılar sağladığını ortaya koymuştur.

Şeyhioğlu ve Kartal (2013)’in “İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Zihin Haritalama Tekniğine İlişkin Öğrenci Görüşleri” başlıklı çalışmalarının amacı ilköğretim öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde uygulanan zihin haritalama tekniğine yönelik görüşlerini belirlemektir. Çalışmada içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Çalışma grubunu Rize ili Ardeşen ilçesi Köprüköy İlköğretim Okulu 5. Sınıf düzeyinde öğrenim gören 16 kişilik öğrenci grubu oluşturmaktadır. Öğrencilerin görüşlerini almak için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Çalışma grubundan “zihin haritasının zihin haritasını yapmaları istendiğinde büyük çoğunluğunun zihinlerinde ilk olarak beliren kavramın, “resim” kavramı olduğu görülmüştür. Öğrencilerin zihin haritalama tekniğini yaparken en çok her kelimeyi resimle ifade etmekte zorlandıkları görülmüştür. Bu duruma rağmen, öğrenciler zihin haritalama yöntemini sevdiğini belirtmişlerdir.

Ünal ve Bozdoğan (2019) “Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı Algılarının Zihin Haritaları ile Belirlenmesi” Bu çalışma 2018 yılında güncellenen Fen Bilimleri dersi Öğretim Programı’nın fen bilgisi öğretmen adaylarının zihinlerinde nasıl yapılandırıldığını tespit etmektir amacı ile yapılmıştır. Bu amaçla fen bilgisi öğretmen adaylarının yeni öğretim programının hangi yönlerini daha iyi kavradıkları, hangi yönünü daha önemli gördükleri ve sahip olduğu içerikle ilgili düşüncelerini açığa çıkartmak için yaptıkları zihin haritaları incelenmiştir. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden olgu bilim yöntemi kullanılmış ve verilerin analizinde

nitel veri analiz yöntemlerinden içerik analizi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu Fen Bilgisi Öğretmenliği programında öğrenim gören 32'si kadın, 9'u erkek toplam 41 öğretmen adayından oluşmuştur. Çalışma grubunun yarısından fazlasının programın yapısı, özel amaçları, Stratejisi ve yöntemi hakkındaki bilgilere zihin haritalarında yer verdiği fakat programın genel perspektifi ve ölçme değerlendirme yaklaşımına dair bilgilere zihin haritalarında nispeten daha az yer verildiği tespit edilmiştir.

Aksoy ve Karaçalı (2015) "7. Sınıf Öğrencilerinin Zihin Haritasında Türk Dünyası Algısı" konulu çalışmalarının amacı ortaokul 7. Sınıf öğrencilerinin Türk Dünyası algısını belirlemektir. Betimsel tarama modelinde gerçekleştirilen araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış anket kullanılmıştır. Çalışma grubunu Ankara ilinde 150, Sinop ilinde 149, Şanlıurfa ilinde 150 7. Sınıf öğrencisi olmak üzere toplam 449 katılımcı oluşturmaktadır. Veri sonuçlarına göre, 7. Sınıf öğrencilerinin zihin haritasında Türk Dünyası algısına yönelik toplam puanları cinsiyet, atlası bulunma durumu, yasadıkları il ve sınıf mevcudu değişkenine göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Harita inceleme ve okulunda Sosyal Bilgiler Sınıfı/laboratuvarı olma değişkeni açısından anlamlı bir farklılık bulunmadığı belirlenmiştir. 7. Sınıf öğrencilerinin Türk Dünyası ile ilgili bilgiyi en çok ders kitaplarından, en az ise tarih kitaplarından öğrendikleri ve 7. Sınıf öğrencilerinin yaklaşık % 90'ının iki ve ikiden az ülke bildiği sonucuna varılmıştır. 7 bağımsız Türk Cumhuriyeti'nden en fazla doğru bilinen ülkenin Türkiye olduğu en az doğru cevaplanan ülkenin ise Kırgızistan olduğu tespit edilmiştir.

Köşker (2019)'in "Öğretmen Adaylarının Zihin/ Taslak Haritalarına Göre Türkiye'nin Çevresindeki Ülkeler" konulu çalışmasında Sınıf Öğretmeni ve Sosyal Bilgiler Öğretmen adaylarının Türkiye'nin çevresindeki ülkeleri kendi çizdikleri taslak haritalar üzerinde konumlandırma ve Saptama düzeylerini tespit etmek amaçlanmıştır. Taslak haritalar, bireylerin zihinlerinde inşa ettikleri mekânsal örüntülerin ve imajların birer yansımasıdır. Araştırmanın çalışma grubu Sınıf Öğretmenliği ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim dalı 1. ve 2. Sınıflarında öğrenim gören 250 öğretmen adayından oluşmuştur. Araştırmada elde edilen bulgular değerlendirildiğinde öğretmen adaylarının çizdikleri taslak haritalarda Türkiye'nin yakın çevresindeki ülkeleri saptama ve konumlandırma düzeylerinin yeterli olmadığı tespit edilmiştir.

Aydın (2010) “Zihin Haritalama Tekniğinin Dinlenenin Anlamaya ve Kalıcılığa Etkisi” başlıklı çalışmasında Türkçe eğitimi bölümü öğrencilerinin dinledikleri metinleri anlama ve hatırlamaları üzerinde zihin haritalama not alma tekniği ile klasik not alma teknikleri arasında bir farkın olup olmadığını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın çalışma grubu Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümünde öğrenim gören 3/A Sınıfından 38 ve 3/B Sınıfından 39 olmak üzere toplam 77 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma ön test-Son test ölçümlerine dayalı kontrol gruplu deneysel desen kullanılarak yapılmıştır. Veri analizleri sonucunda Türkçe eğitimi bölümünde öğrenim gören öğrencilerinin dinledikleri metni zihin haritalama tekniği ve klasik not alma tekniğiyle not almaları dinleme-anlama başarılarını önemli ölçüde arttırdığı sonucuna varılmıştır. Ancak bu artışın zihin haritalama tekniğinin kullanıldığı grupta daha belirgin olduğu görülmüştür. Dinlenen metnin kalıcılığında zihin haritalama tekniğini kullanan grubun klasik not alma tekniklerini kullanan gruba göre çok daha başarılı olduğu görülmüştür. Zihin haritalama tekniğiyle ilgili strateji eğitiminin verildiği deney grubunda ki öğrencilerin derse karşı ilgilerinin arttığı gözlenmiştir.

Keskinkılıç Yumuşak (2013) “Fen Dersinde Zihin Haritalarının Kullanımının Öğrenci Başarısına Etkisi” başlıklı araştırmasında ilköğretim 7. Sınıf fen dersinde kullanılan zihin haritası tekniğinin geleneksel öğretime kıyasla öğrenci başarısına etkisini araştırmıştır. Araştırma grubunu 2008-2009 öğretim yılında Konya ili Meram Ali İhsan Dayıoğlugil İlköğretim Okulunda okuyan öğrenciler oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak erişim testi kullanılmıştır. Analizler Sonucu, deney grubu ile kontrol grubu arasında erişim düzeylerinde deney grubu lehine anlamlı bir farklılık gözlenmiştir.

Ülkeryıldız, Arsan ve Akış (2009) “Öğrenci zihin haritalarında kente ilişkin deneyimle değişen çevre algısı” başlıklı çalışmasında öğrencilerin görsel belleklerinde öncelikli olarak hangi imaj öğelerini kullandıkları ve bu alanı hangi çizim stillerinden faydalanarak zihinlerinde kurguladıkları incelenmiştir. Çalışma 45 Öğrenci zihin haritalarında kente ilişkin deneyimle değişen çevre algısı kişi tarafından üretilen taslak haritalar üzerinden değerlendirilmiştir. Araştırma bulguları değerlendirildiğinde taslak haritaların ağırlıklı olarak ardışık tarzda çizildikleri, bireylerin en çok referans noktaları ve yolları öncelikli olarak vurguladıkları ortaya çıkmıştır. Sınır elemanlarının sayısı her iki grupta birden azalırken, imgesel elemanlardan bölgelerin zamanla her iki grubun

algısında da oransal olarak arttığı görülmüştür. Bölgelerin yüzde oranlarının her iki grupta yer alan bireylerin algılarında deneyimle birlikte artması; bölgelerin kavranışının uzun bir süreç gerektirdiği sonucunu doğurmuştur.

Tunçel (2002)'in “Türk öğrencilerin zihin haritalarında İslam ülkeleri” konulu çalışmasında İslam dünyası algısı incelenmiştir. 1998-2000 yılları arasında tesadüfi örnekleme ile belirlenen Türkiye'deki pek çok coğrafya bölümünde seçilen 400 öğrenciye düzenlediği anketlerle öğrencilerin çizdikleri taslak haritalar esas alınmıştır. Üniversite öğrencilerinin, birinci ve ikinci sınıfta okuyanlarının taslak harita çizmek için orta öğretimde edindikleri çeşitli bilgileri kullandıkları tespit edilmiştir. Öğrencilerin üniversite öncesi yaşadıkları ve eğitim gördükleri ortamlardaki uyarıların farklı oluşu, mekân algıları üzerinde de değişik etkiler yaratmıştır. Çizilen taslak haritalar öğrencilerin coğrafya bilgilerini ve bundaki farklılıkları yansıtmıştır. Zihin haritalarının incelenmesi ile öğrencilerin bildikleri ülkeler üzerinde coğrafya eğitiminin büyük payı olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin ülkeler hakkındaki bilgilerinin daha çok yakın çevre ile ilgili olduğu ve güncel olaylardan etkilendiklerini ortaya koymuştur.

Evrekli, İnel ve Balım (2012) “Kavram ve zihin haritası kullanımının öğrencilerin kavramları anlama düzeyleri ile fen ve teknolojiye yönelik tutumları üzerindeki etkileri” başlıklı çalışmalarında fen ve teknoloji öğretiminde teknoloji destekli kavram ve zihin haritaları uygulamalarının altıncı sınıf öğrencilerinin kavramları anlama düzeylerine ve fen ve teknolojiye yönelik tutumlarına etkileri araştırılmıştır. Eşitlenmemiş-denkleştirilmemiş ön test-son test kontrol gruplu desenin kullanıldığı araştırmaya deney gruplarında 17'şer ve kontrol grubunda 17 olmak üzere toplam 51 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucunda fen ve teknoloji derslerinde kavram haritaları ve zihin haritaları uygulamalarının öğrencilerin kavramları öğrenme düzeyleri ile fen ve teknolojiye yönelik tutumları üzerinde anlamlı bir farklılığa neden olmadığı görülmüştür. Son testte iki deney grubu arasında anlamlı bir farklılık bulunmamasına karşın her iki deney grubunun da son test puanlarının kontrol grubuna göre anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir

Kan (2012) “Sosyal bilgiler dersinde bireysel ve grupla zihin haritası oluşturmanın öğrenci başarısına, kalıcılığa ve öğrenmedeki duyuşsal özelliklere etkisi” başlıklı doktora tezinde Sosyal Bilgiler dersinde bireysel ve grupla zihin haritası oluşturmanın öğrenci başarısına, kalıcılığa; derse ilişkin tutuma, motivasyona etkilerini

belirlemeyi ve yapılan uygulamalara dönük olarak, sürece ilişkin algıları ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Çalışma, 2009-2010 eğitim-öğretim yılında Elazığ ilinde İstiklal İlköğretim Okulunda altıncı sınıf öğrencileri üzerinde yürütülmüştür. Deney I grubunda bulunan 25 öğrenciye bireysel zihin haritası, deney II grubunda bulunan 24 öğrenciye ise grupla zihin haritası uygulanmıştır. Kontrol grubunda bulunan 25 öğrenciye ise geleneksel yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın verileri başarı testi, tutum ve motivasyon ölçekleri, gözlem ve görüşme formlarıyla toplanmıştır. Araştırma sonucunda, grupla zihin haritası yönteminin kullanıldığı deney II grubu öğrencilerinin geleneksel yöntemin kullanıldığı kontrol grubu öğrencilerine göre daha başarılı oldukları görülmüştür. Her üç grubun kalıcılık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir. Grupların motivasyon toplam puanlarının istatistiksel açıdan farklılaşmadığı; ancak içsel motivasyon alt boyutunda deney I ve deney II gruplarının lehine bir farkın ortaya çıktığı görülmüştür.

Yetkiner (2011) “İlköğretimde İngilizce öğretiminde zihin haritası kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına, tutumlarına ve kalıcılığa etkisi” başlıklı yüksek lisans tezinde ilköğretimde İngilizce öğretiminde zihin haritası kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına, tutumlarına ve kalıcılığa etkisini incelemek, uygulamalar dahilinde ders öğretmeninin ve uygulamaya katılan öğrencilerin görüşlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışma 2010-2011 eğitim öğretim yılında Elazığ ili merkez Yücel İlköğretim Okulu’nda Deney ve kontrol grubunu oluşturan toplam da 65 altıncı sınıf öğrencisi üzerinden yürütülmüştür. Tez nicel ve nitel verilerden yararlanılarak karma araştırma yöntemi dahilinde yürütülmüştür. Araştırma sonunda Zihin haritası tekniği ile çalışılan deney grubu öğrencilerinin, geleneksel öğretim yöntemi ile çalışılan kontrol grubu öğrencilerinden daha başarılı oldukları görülmüştür. Zihin haritası tekniği ile çalışılan deney grubu öğrencilerinin İngilizce dersine yönelik olarak süreç içerisinde daha olumlu tutum geliştirdikleri görülmüştür. Grupların bilgi düzeylerinde ki kalıcılıklarını ölçmek amacıyla yapılan kalıcılık testi sonuçlarında, deney grubu öğrencilerinin bilgilerinin kalıcılık düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Tağa (2013) “İlköğretim 7. sınıf Türkçe dersinde kullanılan zihin haritası tekniğinin öğrencilerin yazma becerilerine etkisi” konulu tez çalışması ilköğretim 7. sınıf Türkçe dersinde kullanılan zihin haritası tekniğinin öğrencilerin yazma becerilerine etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Bu amaçla 2011-2012 Eğitim

Öğretim Yılı II. Dönem, Konya ili Meram Gödene Toki İlköğretim Okulunda on iki hafta boyunca 7. sınıf 27 öğrenci ile çalışma yürütülmüştür. Araştırmada, nicel araştırma yöntemlerinden ön test - son test kontrol gruplu model ve nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniği kullanılmıştır. Çalışma sonunda öğrencilerin yazma becerilerini -biçim, dil ve anlatım ve imlâ ve noktalama yönünden- geliştirmede zihin haritası tekniğinin programda yer alan yazma tekniklerinden daha etkili olduğu tespit edilmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler de öğrencilerin zihin haritası tekniği ile yapılan yazma çalışmalarına ilişkin olumlu bir görüşe sahip olduğunu ortaya koymuştur.

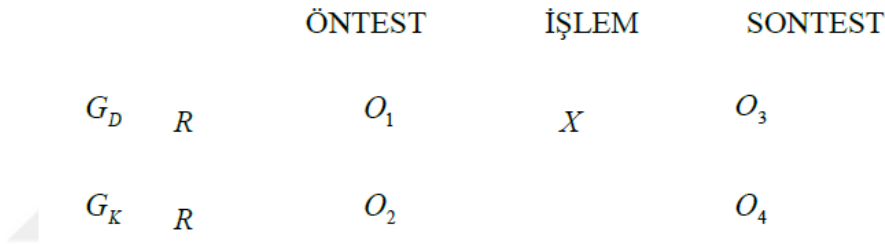
III. BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Zihin haritalarının sosyal bilgiler dersi 6. sınıf “İpek Yolunda Türkler” ünitesinde öğrenci başarısına etkisinin araştırıldığı çalışma, öntest-sontest kontrol gruplu deneysel desen (ÖSKD) modelinde tasarlanmıştır. Öntest-sontest kontrol gruplu desende denekler, deneysel çalışmanın hem öncesinde hem sonrasında bağımlı değişkenle ilgili ölçüme tabi tutulurlar. Bu desende denekler, deney ve kontrol grubu olarak iki gruba ayrılırlar (Karasar, 1999: 97; Büyüköztürk, 2001: 21; Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2016: 205).

Öntest-sontest kontrol gruplu desenin simgesel olarak görünümü aşağıdaki gibidir:

Şekil 15. Öntest-Sontest Kontrol Gruplu Seçkisiz Desen (Büyüköztürk, 2016: 205)

Şekil 16’da D_G ; deney grubunu, K_G ; kontrol grubunu, R ; grupların seçkisiz (yansız) oluşturulduğunu O_1 ve O_3 ; deney grubuna uygulanan öntest ve sontest ölçümlerini O_2 ve O_4 ; kontrol grubuna uygulanan öntest ve sontest ölçümlerini, X ; deney grubundaki deneylere uygulanan bağımsız değişkeni (öğretim modelini) göstermektedir.

Tablo 2. Araştırmanın Deneysel Deseni

Gruplar	Ön Testler	Deneysel İşlem	Son Testler
Deney	Başarı testi	Zihin Haritalarıyla Zenginleştirilmiş Öğretim Etkinlikleri	Başarı testi
Kontrol	Başarı testi	Programa Dayalı Öğretim Etkinlikleri	Başarı testi

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2015-2016 eğitim-öğretim yılının bahar döneminde Niğde il merkezinde bulunan bir devlet ortaokuluna devam eden 6. Sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. İlgili okulun araştırma için seçilmesinde okulun kolay ulaşılabilir olması, sosyo-ekonomik ve başarı durumu açısından okulun ortalama özelliklere sahip olması yani çalışma grubunun genel özelliklerini temsil eden tipik bir devlet okulu olması etkili olmuştur. İlgili okulda toplam 4 tane 6. sınıf şubesi bulunmaktadır. Bu dört şubeden birisi deney, diğeri ise kontrol grubu olarak seçkisiz (yansız) biçimde atanmıştır. Çalışma grupları deney grubu 43, kontrol grubu 44 olmak üzere toplam 87 öğrenci olarak belirlenmiştir. Araştırmada öğretmen farkı olmayan şubeler tercih edilerek öğretmenden kaynaklanabilecek ölçme hataları ve farklılıkların ortadan kaldırılması amaçlanmıştır.

Tablo 3. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyetlerine Dağılımı

Gruplar	N	Kız	Erkek
Deney	43	23	20
Kontrol	44	22	22
Toplam	87	45	42

3.3. Araştırmanın Uygulama Basamakları

Araştırmanın uygulama süreci;

- ❖ deneysel işlem öncesi,
- ❖ deneysel işlem süreci ve
- ❖ deneysel işlem sonrası süreç basamakları şeklinde açıklanmıştır.

3.3.1. Deneysel İşlem Öncesi Süreç Basamakları

- I. Araştırmanın deneklerini oluşturmak için Niğde il merkezinde bulunan bir devlet ortaokulu seçilmiş ve Niğde Valiliği ile İl Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler alınmıştır.
- II. Okullarda bulunan 4 tane 6. Sınıf şubesi içinde kolay ulaşılabilir örneklem olması nedeniyle araştırmacının tanıdığı öğretmenin öğretim yaptığı iki şubeden birisi deney, diğeri ise kontrol grubu olarak seçkisiz (yansız) biçimde atanmıştır.
- III. Uygulamaya başlarken eğitim-öğretim sürecinin başında üniteye başlamadan önce 2 saat öntest uygulaması gerçekleştirilmiştir.

3.3.2. Deneysel İşlem Süreci Basamakları

- I. Deneysel ve kontrol grubu öğrencilerinden oluşan sınıfların dersleri yine kendi öğretmenleri tarafından yürütülmüştür. Araştırmacı deneysel grupta etkinliklerin uygulanmasında ders öğretmenine yardımcı olmuştur. Deneysel grubu öğrencileriyle zihin haritası ile zenginleştirilmiş öğretim gerçekleştirilirken, kontrol grubu öğrencilerinin dersleri programa dayalı öğretime göre yürütülmüştür.
- II. Ders etkinliklerinin uygulamasına eğitim-öğretim sürecinin bahar döneminde başlanmıştır. Öğretim etkinlikleri, “Kültür ve Miras” öğrenme alanı, İpek Yolunda Türkler ünitesi (3. Ünite) üzerinde gerçekleştirilmiştir.
- III. Deneysel grupta yer alan öğrencilere uygulamaya geçilmeden önce zihin haritaları ile zenginleştirilmiş öğretimin öğrenci başarısına etkisini belirlemek için bir çalışmanın yapılacağı ve kendilerinin bu araştırmanın katılımcıları olarak seçildikleri bildirilmiştir.
- IV. Deneysel grupta konular işlenirken ünite içerisinde bulunan 4 ana başlık üzerinden zihin haritası etkinlikleri yapılmıştır.
- V. Çalışmaya katılan iki sınıfta da dersler, sosyal bilgiler öğretim programındaki kazanımlar çerçevesinde gerçekleştirilmiştir.
- VI. Araştırma 6 haftada 18 ders saati sürecinin 10 ders saati etkinliklerinin uygulanma süreci, 2 ders saati son testin uygulanması olmak üzere toplam 12 ders saati sürmüştür.
- VII. Araştırma sürecinin başında “İpek Yolunda Türkler” ünitesinin bitiminden 2 ay sonra da 2 saat kalıcılık testi uygulaması gerçekleştirilmiştir.

3.3.3. Deneysel İşlem Sonrası Süreç Basamakları

- I. Ölçüm araçlarından elde edilen verilerin SPSS paket programı ile istatistiksel analizleri yapılmıştır.
- II. Yapılan istatistiksel analizler yorumlanmış ve araştırmadan elde edilen sonuçlar raporlaştırılmıştır.

3.4. Veri Toplama Araçları

Başarı testleri, belli bir programa dayalı öğretim sonunda öğrenci ya da öğrenci topluluğunun bilgi, beceri, kavram ve anlayış yönünden gösterdikleri akademik gelişimi sınamak amacı ile hazırlanan testlerdir (Yıldırım, 1999: 15). Başarı testi, sosyal

bilgiler öğretim programındaki kazanımlar (Tablo 7) dikkate alınarak hazırlanmıştır. Başarı testinde yer alan sorularla ilişkili olan kazanımlar Tablo 5’de verilmiştir. Başarı testinde yer alan sorular başlangıçta 50 soru olarak hazırlanmış olup, alan uzmanları ve dil uzmanlarının görüşleri doğrultusunda soru sayısı 43’e düşürülmüştür.

Tablo 4. Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf Öğretim Programı'nda Yer Alan İpek Yolunda Türkler Ünitesi Kazanımları

Kazanım Numarası	Kazanımlar
1. Kazanım	Destan, yazıt ve diğer belgelerden yararlanarak, Orta Asya ilk Türk devletlerinin siyasal, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.
2. Kazanım	Orta Asya ilk Türk devletlerinin kültürel özellikleriyle yaşadıkları yerlerin coğrafi özelliklerini ilişkilendirir.
3. Kazanım	Günümüz Türk Silahlı Kuvvetleri’ni ilk Türk devletlerinin ordusu ile ilişkilendirerek, Türk Silahlı Kuvvetleri’nin önemini ve görevlerini kavrar.
4. Kazanım	İpek Yolu’nun toplumlar arası siyasal, kültürel ve ekonomik ilişkilerdeki rolünü fark eder.
5. Kazanım	Görsel ve yazılı materyallerden yararlanarak İslamiyet’in ortaya çıkışı ve yayılışını inceler.
6. Kazanım	Türklerin İslamiyet’i kabulleri ile birlikte siyasî, sosyal ve kültürel alanlarda meydana gelen değişimleri fark eder.
7. Kazanım	Dönemin devlet adamları ve Türk büyüklerinin hayatından yararlanarak ilk Türk- İslam devletlerinin siyasal, sosyal ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.
8. Kazanım	Örnek incelemeler yoluyla kutlama ve törenlerimizdeki uygulamaların kültürümüzü oluşturan unsurlarla ilişkisini değişim ve süreklilik açısından değerlendirir.
9. Kazanım	Orta Asya ilk Türk devletleri ve Türk-İslam devletlerinin Türk kültür, sanat ve estetik anlayışına katkılarına kanıtlar gösterir.

Tablo 5. Başarı Testinde Yer Alan Soruların Kapsadığı Kazanımlar

Soru No	Kazanım Numarası	Soru No	Kazanım Numarası
<i>Soru 1</i>	2. Kazanım	<i>Soru 23</i>	3. Kazanım
<i>Soru 2</i>	2. Kazanım	<i>Soru 24</i>	3. Kazanım
<i>Soru 3</i>	2. Kazanım	<i>Soru 25</i>	6. Kazanım
<i>Soru 4</i>	2. Kazanım	<i>Soru 26</i>	4. Kazanım
<i>Soru 5</i>	4. Kazanım	<i>Soru 27</i>	6. Kazanım
<i>Soru 6</i>	2. Kazanım	<i>Soru 28</i>	5. Kazanım
<i>Soru 7</i>	2. Kazanım	<i>Soru 29</i>	6. Kazanım

<i>Soru 8</i>	2. Kazanım	<i>Soru 30</i>	6. Kazanım
<i>Soru 9</i>	1. Kazanım	<i>Soru 31</i>	5. Kazanım
<i>Soru 10</i>	1. Kazanım	<i>Soru 32</i>	7. Kazanım
<i>Soru 11</i>	1. Kazanım	<i>Soru 33</i>	6. Kazanım
<i>Soru 12</i>	1. Kazanım	<i>Soru 34</i>	6. Kazanım
<i>Soru 13</i>	1. Kazanım	<i>Soru 35</i>	5. Kazanım
<i>Soru 14</i>	2. Kazanım	<i>Soru 36</i>	6. Kazanım
<i>Soru 15</i>	1. Kazanım	<i>Soru 37</i>	7. Kazanım
<i>Soru 16</i>	1. Kazanım	<i>Soru 38</i>	7. Kazanım
<i>Soru 17</i>	2. Kazanım	<i>Soru 39</i>	7. Kazanım
<i>Soru 18</i>	1. Kazanım	<i>Soru 40</i>	8. Kazanım
<i>Soru 19</i>	4. Kazanım	<i>Soru 41</i>	6. Kazanım
<i>Soru 20</i>	4. Kazanım	<i>Soru 42</i>	9. Kazanım
<i>Soru 21</i>	7. Kazanım	<i>Soru 43</i>	9. Kazanım
<i>Soru 22</i>	3. Kazanım		

Testin değerlendirilmesinde her doğru cevaba “1” puan, yanlış ve boş cevaplar için ise “0” puan verilmiştir. Bu testten alınabilecek en yüksek puan “43”tür.

3.5. Verilerin Analizi

Çalışmanın amaçları doğrultusunda elde edilen veriler, verilerin özelliklerine uygun istatistiksel teknikler kullanılarak bilgisayar ortamında SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) paket programı kullanılarak çözümlenmiş, elde edilen bulgular tablolar halinde verilmiş ve değerlendirmeler yapılmıştır.

Deney ve kontrol gruplarının ön test ve son test puanlarına ilişkin analizlerinde bağımlı gruplar için t-testi kullanılırken; kontrol ve deney grupları arasındaki değerlendirmeler için elde edilen verilerin değerlendirilmesinde ise bağımsız gruplar için t-testi kullanılmıştır.

IV. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Tablo 6. Öğrencilerin İpek Yolunda Türkler Ünitesi Başarı Testinden Aldıkları Öntest-Sontest_Kalıcılık Ortalama Puan ve Standart Sapma Değerleri

GRUP	ÖNTEST			SONTEST			Kalıcılık		
	N	\bar{X}	S	N	\bar{X}	S	N	\bar{X}	S
Deney	43	13.53	3.87	43	30.44	7.87	43	21.09	4.77
Kontrol	44	12.15	4.23	44	20.47	7.21	44	11.63	4.49

Tablo 6’da görüldüğü üzere, zihin haritasıyla zenginleştirilmiş öğretim yaklaşımının uygulandığı deney grubu öğrencilerinin deney öncesi “İpek Yolunda Türkler” ünitesi başarı testi ortalama puanı $\bar{X} = 13.53$ iken, bu değer deney sonrasında $\bar{X} = 30.44$, kalıcılık testi sonrası puanları ise $\bar{X} = 21.09$ olmuştur. Programa dayalı öğretimin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin aynı puanları sırasıyla $\bar{X} = 12.15$; $\bar{X} = 20.47$ ve $\bar{X} = 11.63$ ’dür. Buna göre hem zihin haritasıyla zenginleştirilmiş öğretimin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin hem de programa dayalı öğretimin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin ipek yolunda Türkler ünitesi başarı düzeylerinde öntest puanları arasında çok yakın sonuçlar olmasına karşın; sontest puanları arasında kontrol grubu lehine bir artışın olduğu ve sontest-kalıcılık testi puanları arasında bir düşüş gözlemlendiği söylenebilir. Deney ve kontrol grubuna ilişkin kalıcılık testi puanlarına ilişkin veriler incelendiğinde ise, deney grubunda yer alan öğrencilerin kalıcılık puanlarının kontrol grubu öğrencilerine kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir.

İki ayrı deneysel işleme maruz kalan öğrencilerin “İpek Yolunda Türkler” ünitesi başarı puanlarında deney öncesine göre, deney sonrasında ve kalıcılık puanlarında gözlenen söz konusu değişimlerin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin çift yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 7. Öğrencilerin İpek Yolunda Türkler Ünitesi Öntest – Sontest-Kalıcılık Başarı Puanlarının ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Fark Bonferroni
Gruplar Arası	7868.506	86				
Grup (D/K)	3135.333	1	3135.333	56.305	.000	
Hata	4733.173	85	55.684			
Gruplar İçi	2619.048	87				
Ölçüm (Öntest-Sontest-Kalıcılık)	538.209	1	538.209	33.373	.000	1-2 1-3 2-3
Grup* Ölçüm	710.048	1	710.048	44.029	.000	
Hata	1370.791	85	16.127			
Toplam	10487.554	173				

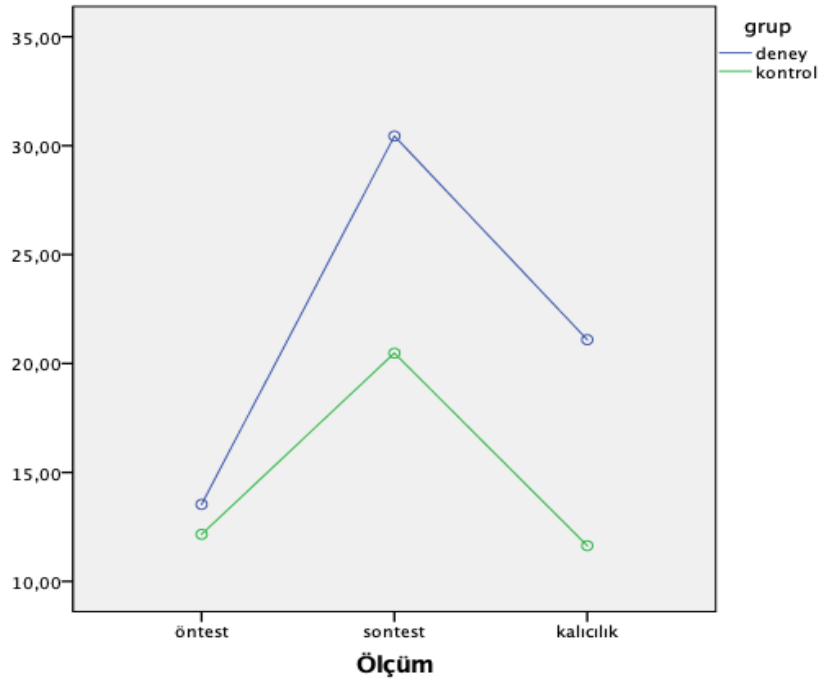
Tablo 8 incelendiğinde, araştırmanın daha önce belirtilen hipotezlerine ilişkin bulgular aşağıda verildiği şekilde açıklanabilir.

1. Deney ve kontrol grubunun deney öncesi ve deney sonrası öntest, sontest ve kalıcılık toplam “İpek Yolunda Türkler” ünitesi testi başarı puanları arasında anlamlı bir fark vardır [$F_{(1-85)}= 56.305$; $p<.05$]. Bu bulgu, deney ve kontrol gruplarında bulunan öğrencilerin “İpek Yolunda Türkler” ünitesi başarı puanlarının ölçüm ayrımı (deney öncesi ve deney sonrası ve kalıcılık sonrası) yapmaksızın farklılaştığını gösterir.

2. Öğrencilerin “İpek Yolunda Türkler” ünitesi başarıları ile ilgili olarak, öntest – sontest-kalıcılık ortalama başarı puanları arasında anlamlı bir fark vardır. [$F_{(1-85)}= 33.373$; $p<.05$]. Bu bulgu, grup ayrımı yapmaksızın öğrencilerin “İpek Yolunda Türkler” ünitesi başarılarının uygulanan öğretim modeline bağlı olarak değiştiği şeklinde yorumlanabilir.

3. Tablo- 2’deki analiz sonuçlarına göre iki ayrı öğretim modelinin uygulandığı deney ve kontrol grubu öğrencilerinin “İpek Yolunda Türkler” ünitesi testine ait başarı puanlarının deney öncesinden sonrasına ve kalıcılık testine anlamlı farklılık gösterdiği, yani farklı işlem gruplarında (deney ve kontrol grubu) olmak ile tekrarlı ölçümler (öntest-sontest-kalıcılık) faktörlerinin “İpek Yolunda Türkler” ünitesi testi başarı düzeyleri üzerindeki ortak etkilerinin anlamlı olduğu bulunmuştur [$F_{(1-85)}= 44.029$; $p<.05$]. Tekrarlı ölçümler arasında farklılıkların hangi ölçümler arasında olduğunu belirlemek amacıyla “Bonferroni” çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Bonferroni testi

sonuçlarına göre göre öntest puanları ($\bar{X} = 12.84$) ile sontest puanları ($\bar{X} = 25.46$) arasında sontest puanları lehine, sontest puanları ($\bar{X} = 25.46$) ile kalıcılık puanları ($\bar{X} = 16.37$) arasında sontest puanları lehine anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Bu bulgu, zihin haritasıyla zenginleştirilmiş öğretim yaklaşımının öğrencilerin “İpek Yolunda Türkler” ünitesine ait başarılarını artırmada farklı etkilere sahip olduğunu göstermektedir. Yani, deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin “İpek Yolunda Türkler” ünitesine ait başarıları denemelere bağlı olarak farklılık göstermektedir. Başka bir anlatımla uygulanan deneysel işlemin bir sonucu olarak “İpek Yolunda Türkler” ünitesi başarıları değişmektedir. Öğrencilerin “İpek Yolunda Türkler” ünitesi başarılarında gözlenen bu farklılıkların öğrenci merkezli bir model olan Zihin Haritası tekniğinden kaynaklandığı söylenebilir. “İpek Yolunda Türkler” Ünitesi testi puanlarında deney öncesine göre daha fazla artış gözlenen zihin haritasıyla zenginleştirilmiş öğretim yaklaşımının, programa dayalı öğretim yöntemlerine göre, öğrencilerin “İpek Yolunda Türkler” ünitesine ait başarılarını artırmada daha etkili olduğu görülmektedir.

Şekil 16. Öntest, Sontest ve Kalıcılık Puanlarına İlişkin Grafik Eğrisi

V. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırma bulgularına dayalı olarak ulaşılan sonuçlara ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuçlar

Araştırmanın uygulaması sonucunda elde edilen bulgulara dayalı olarak şu sonuçlara ulaşılmıştır.

1. Zihin haritasıyla zenginleştirilmiş öğretim etkinlikleriyle öğretimin gerçekleştiği deney grubu ile programa dayalı öğretimin gerçekleştiği kontrol grubunun, öntest, sontest ve kalıcılık sonuçlarının analizine göre, öntest, sontest ve kalıcılık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık bulunduğu tespit edilmiştir. Hem zihin haritasıyla zenginleştirilmiş öğretimin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin hem de programa dayalı öğretimin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin İpek Yolunda Türkler ünitesi başarı düzeylerinde öntest-sontest puanları arasında bir artış, sontest-kalıcılık testi puanları arasında bir düşüş gözlemlendiği söylenebilir. Deney ve kontrol grubuna ait öntest ve sontest sonuçları arasında ki anlamlı farklılığa ilişkin sonuçlar incelendiğinde anlamlılık deney grubu öğrencilerinin sontest puanlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sontest ve kalıcılık testi puanları arasındaki düşüşe ilişkin olarak ise aradan geçen 2 aylık bir sürenin var olması, bu süre boyunca eğitim-öğretim faaliyetlerinin devam ederek farklı konuların işlenmiş olmasının bu düşüşe neden olduğu söylenebilir.

2. Deney ve kontrol grubuna ait kalıcılık testi sonuçları ışığında zihin haritasıyla zenginleştirilmiş öğretim etkinliklerinin gerçekleştirildiği deney grubuna ait puanların programa dayalı öğretim tekniğinin uygulandığı kontrol grubuna göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bulgular ışığında zihin haritası tekniğinin öğrencilerin öğrendikleri konuyu özümsemelerine ve eğitim-öğretim faaliyetlerinde öğrencilere kazandırılmak istenen bilgilerin kalıcı hale gelmesine yardımcı olduğu söylenebilir. Yetkiner (2011) tarafından gerçekleştirilen çalışmada “Deney grubu öğrencilerinin zihin haritası oluşturmaktan hoşlandıkları, zihin haritasının başka derslerde de kullanılmasını istedikleri” tespit edilmiş olup, zihin haritası tekniğiyle zenginleştirilmiş öğretimin öğrencilerde kalıcı öğrenme meydana getirmesine yardımcı olacağına kanıt olarak gösterilebilir.

3. “İpek Yolunda Türkler” Ünitesi testi puanlarında deney öncesine göre daha fazla artış gözlenen zihin haritasıyla zenginleştirilmiş öğretim yaklaşımının, programa dayalı öğretim yöntemlerine göre, öğrencilerin “İpek Yolunda Türkler” ünitesine ait başarılarını artırmada daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Akıncı (2015), Aktaş (2012), Bastem (2012), Bayık (2016), Bütüner (2006), Çelik (2016), Evrekli (2010), Fidan (2012), Kan (2012), Tağa (2013) ve Yetkiner (2011) tarafından gerçekleştirilen çalışmalarda, deney ve kontrol grubuna ait son test verileri incelendiğinde; deney grubu lehine anlamlı bir farklılığın olduğu ve zihin haritası kullanımının başarı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen sonuçlar bu araştırmada elde edilen sonuçlarla örtüşmektedir.

4. Programa dayalı öğretimin yapıldığı kontrol grubunun ön test-son test sonuçları arasında farklılığın olduğu ve öğrencilerin başarılarının artmış olmasına karşın kalıcılık testi sonuçları incelendiğinde ise öğrencilerin kalıcılık puanlarında deney öncesi süreçten daha düşük bir sonucun oluştuğu tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular ışığında programa dayalı öğretim yönteminin öğrencilerin başarı düzeylerini geliştirmesine karşın öğrenilen bilgilerinde kalıcılık oluşturmadığı söylenebilir.

5. Zihin haritalarına dayalı öğretim etkinlikleriyle öğretimin yapıldığı deney grubu ile programa dayalı öğretimin yapıldığı kontrol grubunun kalıcılık testi sonuçları arasında anlamlı bir farkın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular ışığında deney grubu öğrencilerinin kalıcılık puanlarının kontrol grubu öğrencilerine kıyasla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Zihin haritasıyla zenginleştirilmiş öğretim yaklaşımının, programa dayalı öğretim yöntemine kıyasla bilgilerin kalıcı hale gelmesinde daha etkili olduğu söylenebilir.

Akıncı (2015), Fidan (2012) ve Yetkiner (2011) tarafından gerçekleştirilen çalışmalarda, deney ve kontrol grubuna ait kalıcılık testi puanlarında deney grubu lehine anlamlı bir farklılığın olduğu sonucuna ulaşılmış olup, zihin haritası kullanımının öğrenmede kalıcılık meydana getirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen sonuçlar bu araştırmada elde edilen sonuçları desteklemez.

Çelik (2016) ve Kan (2012) tarafından gerçekleştirilen çalışmalarda ise deney ve kontrol grubuna uygulanan kalıcılık testi puanlarında anlamlı bir farklılığın olmadığı, zihin haritası kullanımının kalıcılık meydana getirmediği sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen sonuçlar araştırma bulgularıyla çelişmektedir.

5.2. Öneriler

Öğrenciler için şüphesiz en ideal ortamların; öğrencilerin öğrenirken eğlendiği, farklı öğretim yöntemlerinin kullanıldığı, zevkli ve heyecanlı öğrenme ortamları olduğu söylenebilir. Eğitim-öğretim süreçlerinde öğrencilere sunulan ders içerikleri arasında sosyal bilgiler öğretimin önemi göz önüne alındığında bu ders kapsamında sunulan bilgilerin öğrencilerde kalıcı hale gelmesi etkili vatandaş yetiştirme adına önem arz etmektedir. Bu bağlamda sosyal bilgiler derslerinin öğretiminde zihin haritasına dayalı öğretim etkinliklerinin uygulanması ders başarısını artırma ve derste öğrenilen bilgilerin kalıcı hale gelmesine yardımcı olacağı düşünülmektedir.

- 1- Eğitim-öğretim faaliyetlerinin merkezinde bulunan öğretmenlerin zihin haritası kullanımını konusunda bilinçlendirici seminerlerin yapılması,
- 2- Yükseköğretim sürecinde geleceğin öğretmen adaylarına öğretim yöntemleri dersi kapsamında zihin haritası tekniği öğretimine ayrılan sürenin arttırılması veya seçmeli bir ders olarak okutulması,
- 3- Milli Eğitim Bakanlığı tarafından oluşturulan ders kitaplarında zihin haritası tekniğinin kullanımına yönelik etkinlik örneklerine yer verilmesi,
- 4- Gelecek nesillerin etkili vatandaşlar olmaları adına sosyal bilgiler dersi kapsamında zihin haritasıyla zenginleştirilmiş öğretim etkinliklerine daha fazla önem verilmesi,
- 5- Zihin haritası tekniğiyle zenginleştirilmiş öğretim yöntemi ile farklı ünitelerin baz alındığı çalışmaların gerçekleştirilmesi önerilir.

KAYNAKÇA

- Akbaş, Y., ve Toros, S. (2016). Sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarının coğrafi bilgi kaynakları ve zihin haritalarındaki dünya imajları. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 21(36), 201-224.
- Akdağ, H. (2009). Sosyal bilgilerin tanımı, amacı, önemi ve Türkiye’de ki yeri., R. Turan, A. M. Sünbül ve H. Akdağ. (Editörler). *Sosyal bilgiler öğretiminde yeni yaklaşımlar I* (1. Baskı). Ankara: Pegem Akademi, ss. 2-42.
- Akhan, N. E. (2012). Sosyal bilgilerde ekonomi konularının öğretilimi. M. Safran.(Editör). *Sosyal bilgiler öğretilimi* (2. Baskı), Ankara: Pegem Akademi, ss. 165-180.
- Akıncı, B. (2015). *Zihin haritası kullanımının 6.sınıf öğrencilerinin akademik başarı, kalıcılık ve fene yönelik tutumlarına etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aksaray Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Aksaray.
- Aksoy, B., ve Karaçalı, H. (2015). 7. sınıf öğrencilerinin zihin haritasında Türk dünyası algısı. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2015(4), 1-14.
- Aksoy, B., ve Koç, H. (2012). Türkiye’de öğrenim gören lisans öğrencilerinin zihin haritasında Avrupa birliği algısı (Ankara ili örneği). *Milli Eğitim Dergisi*, 42(196), 107-123.
- Alder, H. (2000). *Kişisel ve mesleki başarıya ulaşmada beyin gücünü etkin kullanma, sağ beyin yöneticisi*,(çev. Fatma Can Akbaş), İstanbul: Kariyer Yayıncılık.
- Arı, Y. (2010). Coğrafyanın Genel Eğitime Katkısı., R. Özey ve S. İncekara (Editörler). *Coğrafya Eğitiminde Kavram ve Değişimler* (Birinci Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık, ss. 9-21.
- Association, New Orleans, LA (1-5 April).
- Ata, B. (2007). Sosyal bilgiler öğretim programı, C. Öztürk (Editör). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretilimi*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Aydın, G. (2009). *Zihin haritalama tekniğinin dinlenenini anlamaya etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Aydın, G. (2010). Zihin haritalama tekniğinin dinlenenini anlamaya ve kalıcılığa etkisi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 14(2), 47-62.

- Balım, A. G., Evrekli, E., ve Aydın, G. (2006). Zihin haritalama tekniğinin fen ve teknoloji öğretimindeki yeri. *Avrupa Birliği ile Bütünleşme Sürecinde İlköğretim Eğitimi Sempozyumu, (15 Nisan), İzmir.*
- Barth, James L. ve Demirtaş, A. (1997). İlköğretim sosyal bilgiler öğretimi kaynak üniteler, YÖK/Dünya Bankası MEGP Yayınları, Ankara.
- Bilgili, A. S. (2006). Geçmişten günümüze sosyal bilimler ve sosyal bilgiler., İ. H. Demircioğlu. (Editör). *Sosyal bilgilerin temelleri.* Samsun: Hegem Yayınları, ss. 3-56.
- Bostan, A. H. (2018). *Sınıf öğretmenlerinin yapılandırmacı yaklaşımın niteliklerine ve uygulamalarına ilişkin görüşleri (Konya ili örneği),* Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Amasya.
- Brinkmann, A. (2003). Graphical knowledge display-mind mapping and concept mapping as efficient tools in mathematics education. *Mathematics Education Review*, 16, 35-48.
- Brinkmann, A. (2005). Knowledge maps – tools for building structure in mathematics. *international journal for mathematics teaching and learning*, <http://www.cimt.org.uk/journal/brinkmann.pdf> adresinden 07.06.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Buzan, T. (2008). *Aklını kullan: zihinsel potansiyelinizi kullanmak için yeni öğrenme teknikleri.* E. Lakşe (Çev.). İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.
- Buzan, T. (2009). *Akil haritaları: yaratıcılığınızı harekete geçirin ve dönüştürün.* B. Özükan (Genel Yönetmen), İstanbul: Boyut Yayıncılık.
- Buzan, T., (2003). *Aklın gücü.* G. Yazgan (Çeviren), İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Buzan, T., and Buzan, B. (2015). *Zihin haritaları (4. Baskı),* G. Tercan (Çeviren), İstanbul: Alfa Yayınları.
- Buzan, T.. and Buzan, B. (2007). *The mind map book.* Edinbur, England: BBC Active.
- Büyüköztürk, Ş. (2001), *Deneysel Desenler,* Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri.* Ankara: Pegem Akademi.
- Can, G. (1998). *Sosyal bilgiler öğretimi.* Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.

- Çakır, H. Ç. ve Altun, E. (2011). Bilgisayar destekli zihin haritalama tekniğinin ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin fen ve teknoloji dersindeki başarılarına ve tutumlarına etkisi. *Eğitim Teknolojileri Araştırmaları Dergisi*, 2(4).
- Çakır, M., ve Aldemir, B. (2011). İki Aşamalı Genetik Kavramlar Tanı Testi Geliştirme Ve Geçerlik Çalışması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(16), 335-353.
- Çivi, C., ve Büyükkaragöz, S. (1999). *Genel öğretim metotları öğretimde planlama uygulama* (10. Baskı). İstanbul: Beta.
- Demirci, A. (2005). *ABD'de eğitim sistemi ve coğrafya öğretim* (1. Baskı). İstanbul: Hiperlink.
- Duman, B. (2004). *Öğrenme öğretme kuramları ve süreç temelli öğretim* (1. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Duman, B. (2008). *Öğrenme öğretme kuramları ve süreç temelli öğretim* (2. Basım). Ankara: Anı Yayıncılık
- Erdem, A. R. (2005). *Etkili ve verimli-nitelikli- eğitim* (1. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık
- Evrekli, E. (2010). *Fen ve teknoloji öğretiminde zihin haritası ve kavram karikatürü etkinliklerin öğrencilerin akademik başarılarına ve sorgulayıcı öğrenme beceri algılarına etkisi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Evrekli, E., İnel, D., ve Balım, A. G. (2012). Kavram ve zihin haritası kullanımının öğrencilerin kavramları anlama düzeyleri ile fen ve teknolojiye yönelik tutumları üzerindeki etkileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1). 229-250.
- Fidan, E. K. (2012). *Fen ve teknoloji dersinde bilgisayar destekli zihin haritası oluşturma öğrencilerin akademik başarısına, tutumlarına ve kalıcılığa etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Goodnough, K. ve Woods, R. (2002). *Student and teacher perceptions of mind mapping: A*
- Gömleksiz, M. N., ve Yetkiner, A. (2012). İngilizce öğretiminde zihin haritası kullanımının öğrencilerin akademik başarıları, kalıcılık ile İngilizceye ilişkin görüş ve tutumlarına etkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(40), 129-160.

- Kan, A. Ü. (2012). *Sosyal bilgiler dersinde bireysel ve grupla zihin haritası oluşturma öğrenci başarısına, kalıcılığa ve öğrenmedeki duyuşsal özelliklere etkisi*, Yayınlanmış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Karabağ, S. (2010). Tarihsel süreçte coğrafya dersi öğretim programlarının gelişimi., R. Özey ve S. İncekara. (Editör). *Coğrafya Eğitiminde Kavram ve Değişimler* (1. Baskı). Ankara. Pegem Yayıncılık, ss. 77-97
- Karagözoğlu, A. G. (1966). *İlkokullarda sosyal bilgiler öğretimi*, Ankara: Öğretmeni İş Başında Yetiştirme Bürosu Yayınları.
- Karasar, N. (1999), *Bilimsel araştırma yöntemi* (9. Basım), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaya, Z. (2005). Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Keskinkılıç Yumuşak, G. (2013). Fen dersinde zihin haritalarının kullanımının öğrenci başarısına etkisi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 1-5.
- Kılıç, L.K. (2009). Zihin haritalama tekniğinin dinlenen anlamaya etkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Kılıçoğlu, G. (2012). *Sosyal bilgiler tanımı, dünyada ve ülkemizde gelişimi ve önemi*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Kılınç, U. A. (2007). Bir öğretim stratejisi olarak kavram haritalarının kullanımı. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 21-48
- Köstüklü, N. (2001). *Sosyal bilimler ve tarih öğretimi*, Konya: Güney Ofset.
- Köşker, N. (2019). Öğretmen adaylarının zihin/taslak haritalarına göre Türkiye'nin çevresindeki ülkeler. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 50, 324-358.
- Kuh, G. T., Buckley, J. A., Bridges, B. K., & Hayek, J. C. (2006). What matters to student success: A review of the literature. Spearheading a Dialog on Student Success, Commissioned report for the National Symposium on Postsecondary Student Success, Washington DC.
- Kurbanoğlu, S., ve Akkoyunlu, B. (2001). Öğrencilere bilgi okuryazarlığı becerilerinin kazandırılması üzerine bir çalışma, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 81-88.

- Kuş, Z. (2016). Demokratik vatandaş, B. Tay, S. B. Demir (Çev. Edit.), *Sosyal bilgiler öğretimi ilkeler ve uygulamalar* (1. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Lau, B. (1998). Mind mapping, learning strategies corporation, <http://www.caribbeantheology.net/Study%20Habits/Mine%20mapping.pdf> adresinden 23.06.2015 tarihinde erişilmiştir.
- McCarthy, B. (1987). *The 4MAT system: Teaching to learning styles with right/left mode techniques*. Excel, Incorporated.
- McCarthy, B. (2000). *About teaching: 4MAT in the classroom*. About Learning, Incorporated.
- MEB (2005). *Sosyal bilgiler dersi 4-5-6-7 sınıfları öğretim programı*. Ankara: Milli Eğitim Yayınları.
- MEB (2018). *Sosyal bilgiler dersi 4-5-6-7 sınıfları öğretim programı*. Ankara: Milli Eğitim Yayınları.
- Mentis Tas, A. (2007). Yeni sosyal bilgiler ders kitaplarına ilişkin öğretmen görüşlerinin belirlenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 519-532.
- Michalko, M. (2001). *Cracking creativity*. Berkeley.
middle school case study. The Annual Meeting of the American Educational Research
- Moffatt, Maurice P. (1957). *Sosyal bilgiler öğretimi*, (çeviren: N. Oran), İstanbul: Maarif Basımevi.
- Oktay, B. (2006). *Karikatürlerle hafıza geliştirme*. Oğuz Saygın Gözetiminde, İstanbul: 4x4 Yayıncılık.
- Özdemir, S. M. (2012). Sosyal bilgiler öğretim programı ve değerlendirilmesi, M. Safran (Editör). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi, ss.17-48.
- Özle, N. (2013). *Araştırma görevlilerine bilgi ve iletişim teknolojileri bağlamında bilgi okuryazarlığı becerilerinin kazandırılması*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Öztaşkın Bektaş, Ö. (2016). Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler. R. Turan ve T. Yıldırım (Editörler). *Sosyal bilgilerin temelleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Öztaşkın, B. (2018). Sosyal bilimler ve sosyal bilgiler., R. Turan ve T. Yıldırım (Editörler). *Sosyal bilgilerin temelleri* (2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık, ss. 1-35.

- Öztürk, C. (Editör). (2012). *Sosyal bilgiler öğretimi demokratik vatandaşlık eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Öztürk, C., ve Otluoğlu, R. (2003). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Safran, M. (2011). Sosyal bilgiler öğretimine bakış., Tay, B. ve Öcal, A. (Editörler). *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi*. İkinci Baskı. Ankara. Pegem Akademi Yayıncılık, ss. 2-16.
- Savaş, B. ve Ünüvar, P. (1999). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi, ilköğretimde etkili öğretme ve öğrenme öğretmen el kitabı* (Modül 8), Burdur: MEB Yayınları.
- Scavarda, A. J., Bouzdine-Chameeva, T., Goldstein, S. M., Hays, J. M., Hill, A. V. (2004, May). A Review of the causal mapping practice and research literatüre. Second World Conference on POM and 15th Annual POM Conference, Cancun, (April 30-May 3), Mexico.
- Senemoğlu, N. (2005). *Kuramdan uygulamaya gelişim öğrenme ve öğretim*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Sözer, E. (1998). Sosyal bilgiler programının amaçları, ilkeleri ve temel özellikleri. Sosyal bilgiler öğretimi, 14-39.
https://s3.amazonaws.com/academia.edu.documents/30178204/unite02.pdf?response-content-disposition=inline%3B%20filename%3DSosyal_bilgiler_programinin_amaclari_ilk.pdf&X-Amz-Algorithm=AWS4-HMAC-SHA256&X-Amz-Credential=AKIAIWOWYYGZ2Y53UL3A%2F20190709%2Fus-east-1%2Fs3%2Faws4_request&X-Amz-Date=20190709T205241Z&X-Amz-Expires=3600&X-Amz-SignedHeaders=host&X-Amz-Signature=50823ddc5eed0c2839b7fd1db5e812fb6fa39f0da9224f60d3c6178ab2c9d6d Adresinden 26 Mayıs 2019'da alınmıştır.
- Şeyihoğlu, A., Sever, R., ve Özmen, F. (2018). Sosyal bilgiler ve coğrafya öğretmen adaylarının zihin haritalarında günümüz dünya sorunları. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 37, 1-15.

- Şeyihoğlu, A., ve Kartal, A. (2013). İlköğretim sosyal bilgiler dersinde zihin haritalama tekniğine ilişkin öğrenci görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 46(2), 111-132.
- Tağa, T. (2013). *İlköğretim 7. sınıf Türkçe dersinde kullanılan zihin haritası tekniğinin öğrencilerin yazma becerilerine etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Tanrıöğen, A. (2006). Hayat ve sosyal bilgiler öğretimi etkili vatandaş yetiştirme, A. Tanrıöğen (Editör). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*, İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Taş, H. İ. (2005). Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze ilköğretim 11. kademe ve liselerde coğrafya dersi ve müfredatının değişimi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 10(14), 311-330.
- Tay, B. ve Demir, S. B. (2016). Sosyal bilgiler öğretiminin ve öğreniminin geçmişi, bugünü ve geleceği, B. Tat ve S. B. Demir. (Editörler). *Sosyal bilgiler öğretimi*, Ankara: Anı Yayıncılık, ss.2-20.
- Tunçel, H. (2002). Türk öğrencilerin zihin haritalarında İşlam ülkeleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2), 83-103.
- Turan, R., ve Yıldırım, T. (2018). *Sosyal bilgilerin temelleri* (2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık
- Türkyılmaz, H. (2017). Yenilikçi bir öğretim tekniği olarak zihin haritalama ve din eğitiminde kullanımını. *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 2(3), 148-161.
- Ulusoy, K. (2009). Yenilenen sosyal bilgiler programında tarih öğretimi. R.Turan, A. M. Sünbül ve H. Akdağ (Editörler) *Sosyal bilgiler öğretiminde yeni yaklaşımlar-1* (1. Baskı), Ankara: Pegem Akademi, ss. 300-320.
- Ülkeryıldız, E., Arsan, Z. D., ve Tonguç, A. (2009). Öğrenci zihin haritalarında kente ilişkin deneyimle değişen çevre algısı. *Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 72-82.
- Ünal, C., ve Bozdoğan, A. E. (2019). Fen bilgisi öğretmen adaylarının fen bilimleri dersi öğretim programı algılarının zihin haritaları ile belirlenmesi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 10(17), 1201-1228.
- Ünlü, M. (2010). *Coğrafya eğitiminde kavram ve değişimler*. Ankara: Pegem Akademi

- Varış, F. (1991). *Eğitim Bilimine Giriş*, Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Venç, E. (2005). Sosyal bilgiler öğretimine dair sorunlar ve çözümler önerileri, *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*.
- www1 (2019). Zihin haritası, <http://www.zihinharitas.blogspot.com/> adresinden 20 Nisan 2019'da alınmıştır.
- Yazıcı, K. (2009). Yeni Zelanda sosyal bilgiler öğretim programı ve bu programın Türkiye'deki sosyal bilgiler öğretim programı ile karşılaştırılması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (22), 423-435.
- Yetkiner, A. (2011). *İlköğretimde İngilizce öğretiminde zihin haritası kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına, tutumlarına ve kalıcılığa etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Yıldırım C. (1999). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: ÖSYM Yayınları.

EKLER

Ek 1. Kişisel Bilgi Formu, Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeği ve Mesleki Benlik Saygısı Ölçeği

Sevgili öğrenciler,

Aşağıda sizlere 6. Sınıf sosyal bilgiler dersi, “İpek Yolunda Türkler” ünitesinde yer alan konularla ilgili çoktan seçmeli 45 sorudan oluşturulmuş test verilmiştir. Sizden istenilen her bir soruyu dikkatlice okuyup hiçbir soruyu cevapsız bırakmadan doğru olduğunu düşündüğünüz seçeneği testin bitiminde verilen cevaplama alanına işaretlemenizdir. Vermiş olduğunuz cevaplar akademik bir çalışma kapsamında değerlendirilecek ve başka bir amaçla kesinlikle kullanılmayacaktır. Testin hiçbir yerine ad-soyad yazmayınız. İlginiz ve yardımlarınız için sonsuz teşekkürler...

Fatma EŞMEKAYA
Niğde Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Sosyal Bilgiler Eğitimi A.B.D
Yüksek Lisans Öğrencisi

Sorular

1. Orta Asya'dan yapılan ilk göçler sonucunda Türkler;
- Gittikleri yerlere kolay uyum sağladılar.
 - Çeşitli yerlerde güçlü devletler kurdular.
 - Devlet ya da ordu teşkilatlanması yönüyle diğer milletlere örnek oldular.

Yukarıda verilen bilgilere göre Türklerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Diğer toplumların kültürlerinden etkilenmedikleri
- B) Büyük devletlerin egemenliği altında yaşadıkları
- C) Teşkilatçı ve uygar bir toplum oldukları
- D) Milli benliklerini koruyamadıkları

2. Türkler Orta Asya'dan,
- I. Otlakların yetersiz hale gelmesi
 - II. İklimin kuraklaşması
 - III. Salgın hayvan hastalıkları
 - IV. Nüfusun artması
- gibi nedenlerle göç etmişlerdir.

Yukarıda verilen bilgilerde Türklerin göç etmelerinde etkili olan faktör, aşağıdaki seçeneklerden hangisinde vurgulanmıştır?

- A) Ekonomik nedenler
- B) Siyasi nedenler
- C) Dini nedenler
- D) Kültürel nedenler

3. Hunlarla ilgili,

- Çinliler M.Ö 5. yüzyılda Hun akınlarından korunmak için ülkelerinin kuzeyindeki kale ve surları birleştirerek Çin Seddi'ni yapmışlardır.
- Göçebe yaşam tarzını benimseyen Hunlar keçe çadırlarda oturmuşlar, koyun, sığır ve at yetiştirmişlerdir.

Yukarıda verilen bilgilere dayanılarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Savaşçı bir millet oldukları
- B) Hayvancılıkla uğraştıkları
- C) Yerleşik hayatı benimsedikleri
- D) Çinlilerle mücadele ettikleri

4. - Türklerin kurduğu ilk devlettir.
- Türk ordusunun temeli atılmıştır.
- Orta Asya'da yaşayan Türk kavimlerini ilk kez bir bayrak altında toplamışlardır.

Yukarıda verilen bilgiler aşağıdaki Türk devletlerinden hangisine aittir?

- A) Uygurlar
- B) Gazneliler
- C) Kök Türkler
- D) Büyük Hun İmparatorluğu

5. İlk mimari eserleri bırakmışlardır.
- Din değiştirerek savaşçı özelliklerini yitirmişlerdir.
 - Kültür, ticaret ve sanat faaliyetlerine önem vermişlerdir.

Yukarıda bazı özellikleri verilen Türk devleti aşağıdaki seçeneklerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

- A) Hunlar
B) Kök Türkler
C) Uygurlar
D) Avarlar

6. Büyük Hun İmparatorluğu en parlak dönemini Mete Han zamanında yaşamıştır.

Bu dönemde;

- Orta Asya'da yaşayan Türkler bir bayrak altında toplanmış,
- Çin, egemenlik altına alınmak yerine vergiye bağlanmış,
- Orduda onlu sistem oluşturulmuştur.

Mete Han'ın yaptığı bu çalışmalarla aşağıdakilerden hangisini amaçladığı söylenemez?

- A) Türk siyasi birliğini sağlamayı
B) Türk ordusunu teşkilatlandırmayı
C) Türkleri Çin'e yerleştirmeyi
D) Türklerin milli benliğini korumayı

7. Kavimler Göçü'nün bazı sonuçları şunlardır;

- Avrupa'da günümüzde yaşayan milletler ve devletler oluştu.
- Avrupa'daki kavimler arasında Hristiyanlık yayıldı.

Yukarıda ifade edilen gelişmelere bakılarak Avrupa'da sırasıyla hangi alanlarda değişiklikler meydana geldiği söylenebilir?

- A) Dini – Ekonomik
B) Siyasi – Dini
C) Sosyal – Siyasi
D) Ekonomik – Sosyal

8.

Yukarıda verilen diyagramda soru işareti (?) yerine aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Türk göçlerinin nedenleri
B) Türk kültür ve medeniyetinin özellikleri
C) Türklerin göç ettikleri yerler
D) Orta Asya'dan yapılan Türk göçlerinin sonuçları

9. Orta Asya'dan yaptıkları göçler sonucu Karadeniz'in kuzeyine yerleşen Türk toplulukları, dış baskının artması sonucunda batıya doğru ilerleyişlerine devam etmişler ve önelere çıkan Ostrogot, Vandal, Vizigot ve Frank gibi barbar kavimlerin batıya göç etmelerine sebep olmuşlardır.

Yukarıda anlatılan ve tarihte Kavimler Göçü olarak adlandırılan bu olaya aşağıdaki Türk topluluklarından hangisi neden olmuştur?

- A) Avarlar
B) Uygurlar
C) Kök Türkler
D) Hunlar

10. Orta Asya'da yapılan kazılarda Kök Türklerle ait para bulunmuştur.

Bu bilgi bağlı olarak Kök Türklerle ilgili aşağıdaki yorumlardan hangisi yapılamaz?

- A) İlk parayı Bumin Kağan döneminde kullanmışlardır.
B) Kendilerine özgü alfabe kullanmışlardır.
C) Ticaretle uğraşmışlardır.
D) Ekonomik bağımsızlıklarına önem vermişlerdir.

11. Uygur Devleti, Kök Türklerden farklı olarak taş üzerine yazılmış belgeler değil, kağıt üzerine yazılmış belgeler bırakmışlardır.

Buna göre, Uygur Devleti ile ilgili aşağıdakilerden hangisi kesin olarak söylenebilir?

- A) Matbaayı kullandıkları
B) Yazıyı ve kağıdı kullandıkları
C) Yerleşik hayata geçtikleri
D) Mimari alanda geliştikleri

12. I- Uygurlarda Manihaist, Hristiyan ve Budist ibadethaneler bir arada bulunmuş,
II- Kök Türk meclisinde Budizm ve Taoizm gibi dinler tanıtılmış,
III- Türkler ele geçirdikleri yerlerdeki halkın inançlarına karışmamış,
IV- Türklerde yönetime hatunlarda katılmıştır.

Yukarıda verilen özelliklerden kaç tanesi Türklerde hoşgörünün olduğunun göstergesidir?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

13. I- Tarihte Türk adıyla kurulan ilk Türk devletidir.
II- Kendilerine özgü bir alfabe kullanmışlardır.
III- Devleti doğu-batı olarak ikiye ayırarak yönetmişlerdir.
IV- Orta Asya'da ikinci kez Türk siyasi birliğini sağlamışlardır.

Yukarıda bazı özellikleri verilen Türk devleti aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kök Türkler
B) Asya Hun Devleti
C) Karahanlılar
D) Uygurlar

14. Uygurların yerleşik hayata geçmesi,

- I- Şehir ve kasabaların kurulması
II- Mimari eserlerin yaygınlaşması
III- Tarımsal faaliyetlerin artması
IV- Türklük özelliklerini kaybetmesi

Yukarıda ifade edilen sonuçlardan kaç tanesine yol açmıştır?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

15. Bir vakit geldi Uygurlarla onlara bağlı etraftaki kavimler, atların kişnemesinden, koyun ve keçilerin melemesinden, çocukların ağlamasından kısaca her şeyden 'göç, göç' diye ses duymaya başladılar. Bu sebeple yerlerinden kalktılar ve yurtlarından ayrılmanın zamanının geldiğine inandılar. Başka bir memlekete geldiklerinde, sesler kesildi ve oraya beş mahalleli bir şehir kurdular. Buraya 5 balık dediler. Şehir günden güne büyüdü.

Göç Destanı'ndan alınan yukarıdaki metinde Uygurlarla ilgili aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?

- A) Göç eden ilk Türk boyu olduklarına
B) Göç etmek zorunda kaldıklarına
C) Hayvancılıkla uğraştıklarına
D) Yerleşik hayata geçtikleri

16. Kök Türk Devleti'nin

- I. Türk adı ile kurulması
II. Orhun alfabesini kullanmaları
III. Orta Asya Türklerini bir bayrak altında toplamaları

gibi özelliklerinden hangisi ya da hangileri Kök Türk Devleti'nin milliyetçi bir devlet olduğunun göstergesidir?

- A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) I ve II
D) I, II ve III

17. I. Kök Türk alfabesiyle yazılmıştır.
II. Türk dili, tarihi, sanatı ve töresi hakkında önemli bilgiler verilmektedir.
III. Türk adının ilk kez kullanıldığı belgelerdir.

Yukarıda bazı özellikleri verilen eser aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Divan-ı Lügati Türk
B) Siyasetname
C) Orhun Yazıtları
D) Manas Destanı

18. Orta Asya'da görülen kut anlayışının öncelikle aşağıdakilerden hangisine neden olduğu söylenilebilir?

- A) Göçebe hayatı benimsemesine
B) Merkezi otoritenin güçlü olmasına
C) Yerleşik hayata geçişin hızlanmasına
D) Devletlerin kısa sürede yıkılmasına

19. Türklerin,

- Orhun ve Selenga ırmakları dolaylarında devletler kurmalarının,
- İpek Yolu'na hakim olmalarının,

Aşağıdakilerden hangisine neden olması beklenemez?

- A) Çinliler ile mücadele etmelerine
B) Ekonomik gelirlerini artırmalarına
C) Siyasi ve ekonomik hayatlarının yaşadıkları coğrafyadan etkilenmesine
D) Çin hâkimiyetinde yaşamalarına

20. İlk Türk devletlerinde;

- Çin ülkesine yerleşmemesi,
- Türk hükümdarlarının Çinli prenseslerden doğan çocuklarına tahta çıkma hakkının tanınmaması.

gibi geleneklere dayanan töre kurallarının uygulanmasının temel amacı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ulusal kültürün korunmak istenmesi
B) Ülke topraklarının genişletilmek istenmesi
C) Demokratik yönetime geçilmek istenmesi
D) Devletin yönetilmesini kolaylaştırılmak istenmesi

21. I. Ölen kişiler için düzenlenen cenaze töreni
II. Hükümdara devleti yönetme yetkisinin Tanrı tarafından verildiğine inanılmasıdır.
III. Her türlü devlet işlerinin görüldüğü yerdir

Yukarıda tanımlanan kavramlar sırasıyla aşağıdaki seçeneklerin hangisinde doğru olarak verilmiştir?

- A) Kitabe – Kut – Yuğ
B) Yuğ – Kut – Kurultay
C) Kurultay – Kut – Yuğ
D) Yuğ – Divan – Balbal

22. - Türk kara ordusunun kuruluşunu sağlamıştır.

- Orduda onlu sistemi oluşturmuştur.

Yukarıdaki gelişmeler aşağıdaki Türk hükümdarlarından hangisi döneminde gerçekleşmiştir?

- A) Teoman
B) Mete Han
C) Attila
D) Bumin Kağan

23. Ordu; Türk birliğinin, Türk gücü ve yeteneğinin, Türk vatanseverliğinin çelikleşmiş bir ifadesidir. Ordunun, Türk topraklarının ve Türkiye ülküstünü gerçekleştirmek için harcamakta olduğumuz sistemli çalışmaların yenilmesi imkânsız güvencedir. (M. Kemal Atatürk)

Yukarıda verilen sözlerinde M. Kemal Atatürk'ün Türk ordusu ile ilgili aşağıdakilerden hangisine vurgu yaptığı söylenebilir?

- A) Vatanın bütünlüğünü sağlamakla görevli olduğuna
B) Vatanseverlik duyguları ile oluştuğuna
C) Dünyanın en güçlü ordusu olduğuna
D) Vatan topraklarının koruyucusu olduğuna

24. I. Türk Kara Kuvvetlerinin kuruluşu Mete'nin Asya Hun Devleti tahtına geçiş tarihi olan M.Ö. 209 yılıdır.

II. Mete Han, on bin kişiden oluşan ve tümen adını verdiği askerleri binli, yüzlü ve onlu gruplara ayırarak onlu sistemi uyguladı.

III. Türk milleti kadın erkek, yaşlı genç ayırt etmeksizin vatanını savunduğu için "ordu millet" olarak anılmıştır.

IV. Türk ordusu ilk defa barutu ateşli silâhlarda kullanmıştır.

Yukarıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) I B) II C) III D) IV

25. Nizamülmülk ile ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Selçukluların en ünlü veziridir.
B) Nizamiye medreselerini kurmuştur.
C) 'Siyasetname' adlı eseri yazmıştır.
D) Rasathane kurmuştur.

26. İpek Yolu, insan eliyle açılmış bir yol değildi. Bu yol, tabiatın ve iklimin hazırladığı geniş vadi yatakları ile kervanların konaklamalarına yarayacak vahalardan oluşmakta idi. Bu vahalarda zamanla şehirler kurulmuştur.

diyen bir tarihçi İpek Yolu'nun aşağıdaki hangi özelliğine vurgu yapmıştır?

- A) Doğal bir ticaret yolu olduğuna
B) Ülkeler arasında savaşlara neden olduğuna
C) Kültürel alışverişe neden olduğuna
D) Dünyanın en eski ticaret yolu olduğuna

27. İslamiyet'ten önce Arap Yarımadasında:

- Putperestlik yaygındı.
- Kabileler arasında kan davaları vardı.
- Kız çocukları diri diri toprağa gömülürdü.

Yukarıda verilen bilgilere bakılarak İslamiyet'ten önceki Arap Yarımadası ile ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Siyasi birlik kurulamamıştır.
B) Tek tanrılı dinlere inanılmıştır.
C) İç karışıklıklar yaşanmıştır.
D) Kadın ve erkekler arasında ayrımcılık yapılmıştır.

28. Aşağıda verilen savaşlardan hangisi Mekkeliler ile Müslümanlar arasında yapılan savaşlardan biri değildir?

- A) Bedir Savaşı
B) Uhud Savaşı
C) Hendek savaşı
D) Mute Savaşı

29. I. Müslümanların kazandığı ilk askeri zafer olmuştur.

II. Kabe, putlardan temizlenmiştir.

III. Müslümanlar son kez savunma savaşı yapmıştır.

IV. Mekkeliler Bedir Savaşının intikamını almak istemişlerdir.

Yukarıda verilen bilgiler, sırasıyla aşağıdaki olaylardan hangilerinin sonucunda ortaya çıkmıştır?

- A) Bedir Savaşı – Mekke'nin Fethi – Uhud Savaşı – Hendek Savaşı
B) Uhud Savaşı – Bedir Savaşı – Hendek Savaşı- Mekke'nin Fethi
C) Bedir savaşı- Mekke'nin Fethi – Hendek Savaşı – Uhud Savaşı
D) Hendek savaşı – Uhud Savaşı – Bedir Savaşı – Mekke'nin Fethi

30. Dört Halife Döneminde;
- İslam Devleti'nin ordu, hazine, divan, valilik ve kadılık gibi kurumları oluşturulmuştur.
 - Kuzey Afrika'dan Orta Asya'ya ve Kafkaslara kadar uzanan topraklar fethedilmiştir.

Yukarıda yer alan bilgilerde Dört Halife Döneminde aşağıdaki alanlardan hangisi ile ilgili bir gelişmenin yaşandığından söz edilmemiştir?

- A) Siyasi
- B) Askeri
- C) Ekonomik
- D) Mimari

31. Aşağıdakilerden hangisi Emeviler Döneminde meydana gelen gelişmelerden biri değildir?

- A) Suriye, İran ve Mısır'ın fethedilmesi
- B) Halifeliğin saltanat haline gelmesi
- C) İspanya'nın fethedilmesi
- D) Arapçanın resmi dil olarak ilan edilmesi

32. Abbasiler döneminde yetişen tıltı bilim adamı Harezmi, kare ve dikdörtgenin alan hesaplamasını bulmuş, 'cebir' kelimesini ortaya çıkarmış ve yazmış olduğu kitaplar çeşitli dillere çevrilerek okutulmuştur.

Bu bilgilere göre Abbasiler ile ilgili olarak aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Eğitim ve bilime büyük önem vermişlerdir.
- B) Edebiyat alanında ilerlemişlerdir.
- C) Bilim alanında Türklerden etkilenmişlerdir.
- D) Yetiştirdikleri en önemli bilim adamı Harezmi'dir..

33. Hz. Muhammed'in Medine'ye hicretinden sonra Mekkeliler ile Müslümanlar arasında üç önemli savaş yapılmıştır.

Aşağıdaki seçeneklerden hangisi Müslümanların Mekke'den Medine'ye göçü olan hicretin sonuçları arasında gösterilemez?

- A) Medine'de İslam Devleti'nin temelini atılması
- B) Müslümanların, Arabistan Yarımadası'nın en büyük gücü haline gelmesi
- C) İslam dininin yayılışının hızlanması
- D) Müslümanların dinlerini daha rahat ve özgürce yaşamaya başlaması

34. Gazneliler, bir Türk devleti olmalarına rağmen etnik yapıları çeşitlilik göstermekteydi.

Bu ifadeye göre;

- I. Ordunun farklı milletlerden oluşması
- II. Son sözün hükümdara ait olması
- III. Bilim dilinin Arapça olması
- IV. Ülke topraklarının hanedan üyelerinin ortak malı sayılması

gibi özelliklerden hangileri Gaznelilerde etnik yapının çeşitli olduğuna örnek gösterilebilir?

- A) I ve IV
- B) I ve III
- C) I ve II
- D) II ve IV

35. İslamiyet'in Hindistan'da yayılmasını sağlayan devlet aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Büyük Selçuklu Devleti
- B) Türkiye Selçuklu Devleti
- C) Gazneliler
- D) Karahanlılar

36. Kaşgarlı Mahmut tarafından Türkçe'nin Arapça'dan zengin olduğunu anlatmak ve Türkçeyi öğretmek için yazılan eser aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

- A) Siyasetname
- B) Kutadgu Bilig
- C) Divan-ı Lügati Türk
- D) Dede Korkut Hikâyeleri

37. Horasan'ın büyük bir kısmının Selçukluların eline geçmesi üzerine, Gazneli Mahmut fillerle desteklediği büyük bir ordu ile Selçuklular üzerine yürütmüştür. İki Türk devletinin ordusu Dandanakan denilen yerde bir savaş gerçekleşmiş ve savaş sonunda Gazneliler büyük bir yenilgiye uğramışlardır.

Yukarıda verilen bilgilere göre aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Türk İslam dünyasında siyasi birlik sağlanmıştır.
- B) Selçukluların Türk İslam dünyasındaki önemi artmıştır.
- C) Horasan Selçukluların hâkimiyetine girmiştir.
- D) Türk devletleri arasında siyasi hâkimiyet mücadelesi yaşanmıştır.

38. Büyük Selçuklu hükümdarı Alp Arslan, Malazgirt Savaşı'ndan sonra Anadolu'da fetih yapan komutanlarına bu topraklarda beylik kurabilme hakkını tanımıştır.

Bu uygulama ile Alp Arslan'ın aşağıdakilerden hangisini amaçladığı söylenebilir?

- A) Anadolu'nun fethini kolaylaştırmayı
- B) İslamiyet'i Anadolu'da yaymayı
- C) Anadolu'yu yurt haline getirmeyi
- D) Haçlılarla mücadele etmeyi

39. Büyük Selçuklu hükümdarı 1055 Bağdat Seferiyle Abbasi Halifesini dış tehlikelere karşı korumuş, halife de ona "Doğunun ve Batının Hükümdarı" unvanını vermiştir.

Yukarıda boş bırakılan yere aşağıdaki hükümdarlardan hangisi getirilmelidir?

- A) Çağrı Bey
- B) Tuğrul Bey
- C) Sultan Mesut
- D) Alparslan

40. İslamiyet'ten önceki Türk toplumlarında Nevruz Bayramı kutlanır ve bu kutlamalarda yemekli şöenler düzenlenir, güreş ve cirit gibi spor faaliyetleri yapılırdı.

Yukarıda verilen bilgilere dayalı olarak, aşağıdakilerden hangisi Nevruz Bayramı'nın Türklere sağladığı bir katkı olarak söylenebilir?

- A) Kültürel gelişimleri
- B) Sosyal birlik ve beraberlikleri
- C) Dini hayatları
- D) Spor etkinlikleri

41. Aşağıdakilerden hangisi Büyük Selçuklu Devleti hükümdarlarından değildir?

- A) Sultan Mahmut
- B) Melikşah
- C) Alp Arslan
- D) Tuğrul Bey

42. Büyük Selçuklu Devleti'nin son parlak döneminin hükümdarı Sultan Sencer'in türbesi Selçuklu kümbetlerinden farklı olarak tek katlı inşa edildi.

Sultan Sencer'in türbesi, Selçuklularda aşağıdaki sanatlardan hangisinin geliştiğinin doğrudan kamıdır?

- A) Çiniciliğın
B) Mimarının
C) Ebru sanatının
D) Tezhip sanatının

43. Ünlü Rus arkeolog Rudenko, Orta Asya'da Altay Dağları'nın Pazırık bölgesinde yaptığı kazılarda 1 metre 90 cm × 2 metre ebatlarında bir halıyı gün yüzüne çıkarmıştır. Yapılan incelemede halıda kullanılan düğümünün Türklerin kullandığı düğümlerden olduğu, halı üzerine at, eğer, pantolonlu süvari motifi işlendiğii tespit edilmiştir.

Yukarıda verilen bilgilere göre, aşağıdakilerden hangisine ulasılamaz?

- A) Orta Asya'da sadece Türklere ait eserlerin bulunduğuna
B) Halıcılığın en eski Türk el sanatlarından olduğuna
C) Türklerin taşınabilir sanat eserleri meydana getirdiklerine
D) Orta Asya'nın Türk tarihine ait önemli eserlerin bulunduğu bir coğrafya olduğuna

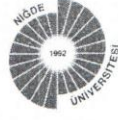
CEVAP ANAHTARI

	A	B	C	D
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				
15				
16				
17				
18				
19				
20				
21				
22				
23				
24				
25				
26				
27				
28				
29				
30				
31				
32				
33				
34				
35				
36				
37				
38				
39				
40				
41				
42				
43				
44				
45				

NOT: Testiniz sona ermiştir, cevaplarımızı cevap kâğıdına geçirmeyi unutmayınız.

İlginiz için teşekkürler... ☺

Ek 2. Araştırma İzinleri

E-İmzalıdır

T.C.
NİĞDE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Sayı : 98862767-302.08.01-E.328
Konu: Araştırma İzni

05/10/2015

Sayın Fatma EŞMEKAYA
İlköğretim Ana Bilim Dalı
Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı
Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi

Niğde Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı'nın 29.09.2015 tarih ve 69972237-302.08.01-E.1519 sayılı yazısı ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Doç. Dr. Kubilay YAZICI
Müdür

EK: İlgili Yazı ve Eki (3 Sayfa)

Bu belge 5070 sayılı e-İmza Kanununa göre Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü tarafından 05.10.2015 tarihinde e-imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu: <http://eimza.nigde.edu.tr/eimza/default.aspx?Code=88703775X2>

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü **Tel:0388 225 43 30** **Fax:0388 225 27 30**
web: <http://www.nigde.edu.tr/ebe> **e-mail: ebe@nigde.edu.tr**

T.C.
NİĞDE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

E-İmzalıdır

Sayı : 69972237-302.08.01-E.1519
Konu : Araştırma İzni Fatma EŞMEKAYA

29/09/2015

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgili a)13.08.2015 tarihli ve 98862767-302.08.01-E.242 sayılı yazınız.
b)Niğde Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğünün 16.09.2015 tarihli ve 61900286-605-E.5269394 sayılı yazısı.

Enstitünüz İlköğretim Ana Bilim Dalı tezli yüksek lisans programı 143524020 numaralı öğrencisi Fatma EŞMEKAYA' nın "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Zihin Haritası Tekniğinin Akademik Başarı ve Kalıcılığa Etkisi" konulu tez çalışması kapsamında Niğde Merkez Kemal Aydın İlk Ortaokulu ve Bor İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu öğrencisine yönelik Zihin Haritası Tekniği çalışmasını uygulama isteğinin uygun görüldüğüne dair Niğde Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğünün ilgi b) de kayıtlı yazısı ekte gönderilmiştir.

Gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Mustafa BAYRAK
Rektör Yardımcısı

Ek:
1-İlgi yazısı (10 sayfa)

Bu belge 5072 sayılı e-İmza Kanununa göre Prof.Dr.Mustafa BAYRAK tarafından 29.09.2015 tarihinde e-İmzalanmıştır.
Doğrulma linki: <http://etimza.nigde.edu.tr/etimza/default.aspx?code=A29U4C7DX4>

Niğde Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Başkanlığı Bor Yolu Üzeri Merkez Yerleşke NİĞDE
Telefon : (0388) 225 2708 Faks: 0 (388) 225 27 01 www.oidb@nigde.edu.tr

T.C.
NİĞDE VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 61900286-605-E.9289394
Konu: Araştırma İzni

16/09/2015

NİĞDE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : a) Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Fatma EŞMEKAYA, Doç. Dr. Kubilay Y. ZİCİ danışmanlığında "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Zihin Haritası Tekniğinin Akademik Başarı ve Kalıcılığa Etkisi" konulu tez çalışmasını Niğde Merkez Kemal Aydoğan Ortaokulu ve Bor İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu-öğrencilerine yönelik uygulaması ile ilgili Valilik Makamından alınan onay ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Abdullah UÇGUN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Eki :
1-Valilik Onayı (1 Sayfa)

Üniversite Rektörü / Vali
A. ÇELEBİ
16-09-2015

Yukarı Kavaklı Ş. Mh. Dıvarı Camii Sok. 51200/NİĞDE
Elektronik sayfa: www.nigde.meb.gov.tr
e-posta: argel1@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: A.ÇELEBİ Bilgisayar İşletmeni
Tel: (0 388) 232 32 72 - 142
Faks: (0 388) 232 32 74

Bu e-ortalama ile elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evrassorgu.meb.gov.tr> adresinden 29a1-1639-35b2-b0fd-113e kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
NİĞDE VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 61900286-605-E.9229708
Konu : Araştırma İzni

15/09/2015

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi.

İlgi yönerge doğrultusunda, Niğde Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Fatma EŞMEKAYA, Doç. Dr. Kubilay YAZICI danışmanlığında Niğde Merkez Kemal Aydoğan Ortaokulu ve Bor İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu öğrencilere yönelik "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Zihin Haritası Tekniğinin Akademik Başarı ve Kalkınma Etkisi" konulu tez çalışma izni Niğde Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı'nın 14.08.2015 tarih ve 1355 sayılı yazıları ile istenmektedir. İlgili tez uygulaması Müdürlüğümüzce uygun mütalâa edilmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Halil İbrahim YAŞAR
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
15/09/2015

Abdullah UÇGUN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Güvenli Elektronik İmza ile Ayrıldı
15/09/2015

Yükarı Kayabaşı Mh. Dışarı Cami Sok. 51200/NİĞDE
Elektronik Ağ: www.nigde.meb.gov.tr
e-posta: arge31@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: A.ÇELEBİ Bilgisayar İşletmeni
Tel: (0388) 232 32 72 - 142
Faks: (0388) 232 32 74

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 289f-0740-326f-801a-4349 kodu ile teyit edilebilir.

Bu belge 5070 sayılı e-İmza Kanununa göre Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü tarafından 05.10.2015 tarihinde e-imzalanmıştır.
Doğrulama Kodu: <http://eimza.nigde.edu.tr/eimza/default.aspx?Code=88703775X2>

Ek 3. Özgeçmiş

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Fatma EŞMEKAYA
Doğum Yeri ve Tarihi : Aksaray, 1988
Medeni Durumu : Bekar
İletişim bilgileri : fdkesmekaya@gmail.com

EĞİTİM

2004-2007 : Eşmekaya Lisesi
2008-2012 : Niğde Üniversitesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
2015-2019 : Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Bilimleri
Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı,
Sosyal Bilgiler Eğitimi Programı

YABANCI DİL

İngilizce